

© Grishma Raj Aryal/Oxfam

ANNUAL REPORT
2021-22

बार्षिक प्रतिवेदन
२०२१

CONTENTS

Message from Acting Country Director	5	SDG Policy Coherence Expert Group of Nepal: Collaboration that actualizes the interconnection between SDG2 and other SDGs.	35
Oxfam International	7		
Oxfam in Nepal	7	Article: Agrobiodiversity Promotion through Diversity Fairs	36
Gender Justice Program	9	Enterprise Development Project (EDP)	38
Transformative leadership of women leaders	11	Story: My Life has Changed for the Better	39
Story: Political Journey	12	Case Study: R&D Innovative Solutions	40
Youth-led GESI Initiatives for Covid Recovery Strategies and Actions in Nepal	14	Gender-Responsive Economic Empowerment	41
		Story: From subsistence to commercial farming	42
WASH and Water Governance	15	Enhancing CSOs' Roles As Key Development Partners For Climate-Resilient Policies And Practices In Province 2	44
Trans-boundary Rivers of (South) Asia (TROSA)	17	Story: Towards a Green Future	45
Story: Nature-Based Solution to a Problem that Plagues Each year	18		
Multi-Use System in Dadeldhura (MUSD)	21	Innovations	46
Sustainable Rural Water Supply in Nepal: Delivering the Alternative Management Model (AMM)	22	Farmers' Credit Card	46
Article: Successful Formation of Rural Water Supply Management Board Under Alternative Management Model	24	Automated Gate Valve System	47
Resilience and Climate Justice	26	Human Resource and Organizational Development	48
Strengthening Community Preparedness, Rapid Response, and Recovery (SCOPR3)	29	Donors	49
Story: Nepal's Last Village	30	NGO Partners	49
Sowing Diversity=Harvesting Security (SDHS)	34	Budget	49
		Memory	50
		Acronyms	51

© Susma Pantar/Dyfam

Women in Dhading pose proudly in front of their household tap.

MESSAGE FROM ACTING COUNTRY DIRECTOR

Dear Friends,

It is with great pleasure that we present to you the Annual Report for 2021-2022. This report reflects on our achievements and challenges over the past year and showcases the impact of our work in Nepal.

I am proud to say that we have made significant progress in advancing our

mission to fight against poverty and inequality in Nepal.

At the heart of our work, are women, who are the driving force behind our initiatives. Through the hard work and dedication of our staff and partners, we have continued our journey to assist women leaders to take up leadership positions - in local politics and in several community-based organizations. We have supported community members, especially women to have a better livelihood option, and have equipped communities to better prepare and recover from disasters, which have been amplified by climate change. We have made several strides to ensure there is a strong community led management of water, ensuring a meaningful participation of women.

However, we also faced numerous challenges. The COVID-19 pandemic posed a major challenge to our organization and

“

Through the hard work and dedication of our staff and partners, we have continued our journey to assist women leaders to take up leadership positions - in local politics and in several community-based organizations.

the community we serve. As the virus spread across the globe, we were forced to adapt our operations in order to protect the health and safety of our staff and beneficiaries. This included transitioning to remote work, suspending in-person programming, and implementing strict health and safety protocols for those who continued to work on the ground. In

addition to these operational challenges, the pandemic also exacerbated pre-existing inequalities and disparities, particularly in marginalized and people facing social exclusion, political exclusion and economic exclusion. communities. The economic downturn and loss of livelihoods disproportionately impacted those who were already struggling to make ends meet, leading to an increase in food insecurity and other basic needs. Despite these challenges, our team has remained committed to finding creative and innovative ways to continue delivering essential services and support to those in need. Through partnerships with local organizations, government agencies, and

other stakeholders, we have been able to adapt and respond to the changing needs of our communities.

I would like to take this opportunity to express my deep gratitude to our staff and partners, who have worked tirelessly to deliver on our mission. Their dedication and commitment to excellence have been essential to our success. I would also like to thank Nepal Government and our donors for their support and collaboration. Without their contributions, we would not have been able to achieve what we have.

Looking ahead, we remain committed to continuing our work of making a more equal

world. We will continue to work closely with our partners and the Government of Nepal to address the pressing issues facing Nepal and strive to make a meaningful difference in the lives of those we serve.

Thank you for your continued support and partnership. I look forward to sharing our progress with you in the coming year.

Sincerely,

Nibha Shrestha

Acting Country Director

OXFAM INTERNATIONAL

Oxfam is a global movement of people fighting inequality to end poverty and injustice. Across regions, from the local to global, Oxfam works with people to bring changes that last.

Oxfam's work is grounded in the commitment to the universality of human rights. Driven by diversity and founding our tasks in evidence and experience, we take side against poverty and injustice everywhere. Feminist approaches guide all our analysis, action, and interaction.

OXFAM IN NEPAL

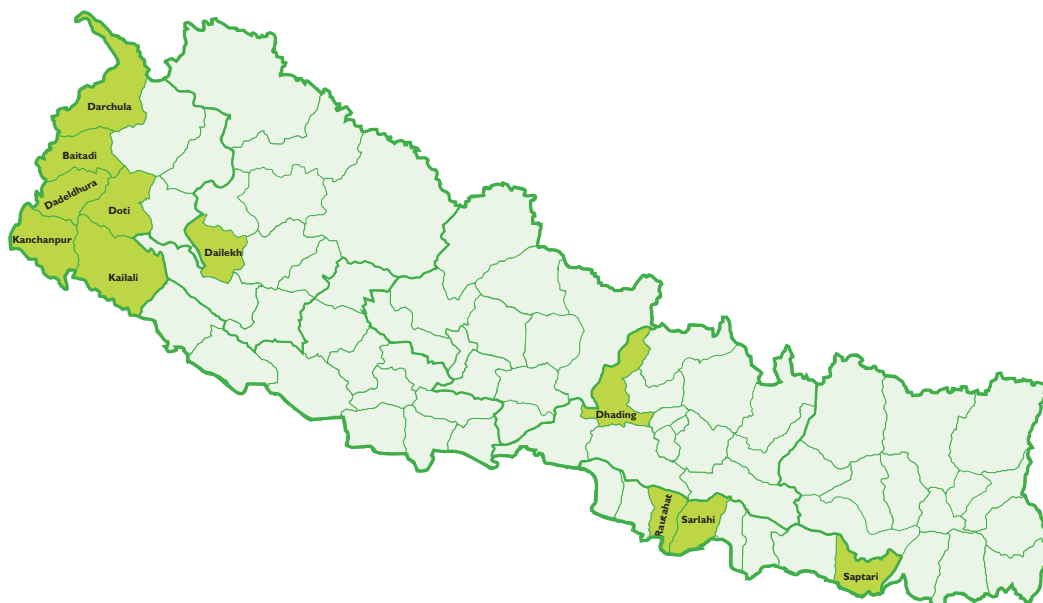
Oxfam's vision for Nepal is a just society without poverty, in which all women and men live a life of dignity, enjoy their rights, and assume their responsibilities as active citizens of Nepal. Oxfam has been working in Nepal for over 40 years. We have 3 interconnected programs viz. Gender Justice, Water Governance and Resilience and Climate Justice program and 4 country level goals.

Our vision is a world that is just and sustainable. A world in which people and the planet are at the center of just economies. A world in which women and girls live free from gender-based violence and discrimination. Where the climate crisis is contained and, an inclusive and accountable governance system allows for those in power to be held liable.

COUNTRY GOALS

	
GOAL 1 – We want to see women and girls have free choice, and equal opportunities and hold positions of substantive and broad leadership in Nepal's development, located within larger progress on social inclusion.	GOAL 2 – We want to see young people, women, and poor marginalized groups, in urban and rural areas, have resilient livelihoods and more income.
	
GOAL 3 – We want to see resilient communities through the increased coping capacity to disasters through localized risk management and response.	GOAL 4 – We want to see strong governance of water and the capacity to address environmental management and the climate emergency.

GEOGRAPHIC COVERAGE

Sudhuraschim Province (Darchula, Baitadi,

Dadeldhura, Kanchanpur, Doti, Kailali)

Karnali Province (Dailekh)

Bagmati (Dhading)

Madhesh Province (Rautahat, Sarlahi, Saptari)

OUR REACH IN 2021

1,440

people were directly
reached through
Gender Justice
Program (GSJ)

28,768

people were directly
reached through
Water Governance
Program (WG)

268,265

people were
directly reached
through Resilience
and Climate
Justice Program
(RCJ)

298,473

people were
reached directly.

53%

were women

37%

were young people

Community Discussion Center (CDCs) where women are gathered for reflection session.

GENDER JUSTICE PROGRAM

Oxfam's Gender Justice program is committed to promoting women and girls in Nepal have free choice to make life decisions, enjoy equal opportunities, and hold substantive and broad leadership positions. The program aims to empower women and girls, especially survivors of by supporting them in breaking the vicious cycle of poverty. Sexual violence, violence

against women and girls, gender based violence and forced marriage have a high prevalence in Nepal, thereby affecting families, productivity, and economies. Widespread majority of sexual violence, violence against women and girls and gender based violence is particularly acute when it comes to forced marriage, domestic violence, and trafficking in women and

“

The program aims to empower women and girls, especially survivors of by supporting them in breaking the vicious cycle of poverty.

girls. Despite considerable progress in establishing policies to address gender issues, its implementation has been slow. Further we see that a substantial progress was made in representing women at local, provincial, federal, and national assemblies in 2017 as 40% women were elected in local elections. And 41% of women in 2022 local level election. However, a meaningful participation of women in political leadership roles is still challenging as most of the executive position were occupied by men. The Gender Justice Program has facilitated transformational leadership and political participation of hundreds of women by building their capacity, creating enabling environment and confidence to address women's immediate needs and injustices in their community.

ACHIEVEMENTS

Women Leadership Platform (WLP) established in Baitadi and Dadeldhura. These WLPs are owned by local municipalities. They provided one room for WLP.

25%

of women from WLP provided their nomination for local election within their affiliated party.

women from various community based organizations supported by Oxfam were elected in various positions during the local elections of Nepal in May 2022

elected male leaders were trained on HSN, gender norms, GBV, double workload of working women and women leadership. Women from WLP reported elected male leader were supportive towards them in local municipal.

157

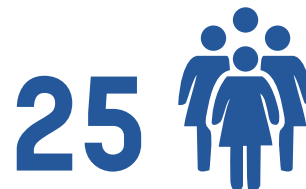
members of women leadership platform in Baitadi and Dadeldhura were trained on leadership, political campaign and participation, advancing women's right, sexual violence, violence against women and girls, gender based violence, valuing care work to strengthen them for upcoming election.

young women and girls' networks with 45 members was established and are conducting their regular meeting once in a month. As a result, 3 young girls and a young woman got nominated in local election.

WLPs in Dadeldhura and Baitadi submitted Memorandum letter to political parties, National women association, provincial and local government.

women from WLP reported change in the behavior of their husband after orientation to husband and families on GBV, unpaid care work and responsibilities of elected women leaders.

TRANSFORMATIVE LEADERSHIP OF WOMEN LEADERS

The project aims to create an enabling environment for women leaders for their meaningful and substantive participation in overall governance process at all levels. Oxfam with NGO partner RUDES has established 4 Women Leadership Platforms with 25 members in each group and 2 young women and girls' network with 25 and 20 members respectively in Baitadi and Dadeldhura districts. After its establishment, the WLPs are taking steps towards self-sustainability. Members of WLP have coordinated with local government representatives for office establishment and functioning of the group. Through these coordination meetings, the local governments from Dashratchand and Patan municipalities in Baitadi districts have provided office space to conduct WLP meetings and are also paying the electricity bills for running

the WLP. Besides, Oxfam provided office furniture, computer and printer to setup their office space.

WLP groups conduct meeting twice a month along with senior elected women leaders, and these meetings are also learning platform for new and aspiring women leaders. Besides, the members received capacity building training from Oxfam to strengthen themselves in several areas such as leadership, political campaign, advancing women's rights, sexual violence, violence against women and girls, gender based violence, feminist principle, valuing women's work.

Through regular meetings and capacity building trainings, the members of WLP have been actively advocating for fair representation of women in their

“

Through these coordination meetings, the local governments from Dashratchand and Patan municipalities in Baitadi districts have provided office space to conduct WLP meetings and are also paying the electricity bills for running the office.

respective political parties. As a result, 27 WLP members from Baitadi and Dadeldhura districts were nominated for the local elections in May 2022 and out of which 15 got elected. Among the nominees, 12% belonged to the Dalit community and 7% were young women (below 35 years).

STORY

POLITICAL JOURNEY

Parvati Jhukal addressing a meeting.

Parvati Jhukal, is a resident of Amargadhi Municipality in Dadeldhura district of Nepal. She lives with her family including mother, mother-in-law, husband, her two sons,

daughter-in-law and grandson. She got married at the age of 14, and says that due to this, she couldn't complete her school education.

Since her childhood, Parvati was interested in uplifting the status of women in her community by enhancing their leadership skills, promoting entrepreneurship, and reducing harmful social norms. However, she had no knowledge about women's rights and government's policies and procedures to ensure fair representation of women in politics. Only men were in leadership positions at different level of governance, whereas women were there only as members due to the perception that women have limited leadership capacity. But Parvati was determined to change this perception as she was looking for opportunity to improve her public speaking, networking and leadership skills.

When Parvati learnt about the inception of Oxfam's Transformative Leadership of Women Leaders project in her community, she was excited to be a part of the project.

During the inception meeting of the project, when Oxfam and RUDES were forming a WLP, which is a community-based group for leadership development Parvati took responsibility of chairperson to lead the group. After the formation of WLP, Parvati wholeheartedly started working for the group. She would call a meeting twice a month, invite political leaders and government workers in the meeting, and learn about government policies, women's rights, leadership styles and political campaigning through peer-to-peer learning.

Oxfam and Rural Development & Environment Management Society (RUDES) supported the WLP with capacity building training and workshops on leadership

skills, Valuing Women's Work, policies for women's representation, harmful social norms, Gender Equity and Equality. Through these trainings Parvati gradually developed the confidence to lead her community.

She wanted to be nominated as the deputy mayor candidate for Amargadhi municipality. However, initially the party members were doubtful about Parvati's capacity to amass votes for the elections.

"They told me that I won't win the elections, but I told them that I will", said Parvati. "I worked day and night trying to convince my party members to nominate me for the elections; eventually they agreed and nominated me for the position of Deputy mayor", Parvati added.

“

She would call a meeting twice a month, invite political leaders and government workers in the meeting, and learn about government policies, women's rights, leadership styles and political campaigning through peer-to-peer learning.

Parvati has not only created an example out of herself but has also inspired other WLP members. With the support of WLP, 15 members were elected in various positions for the May 2022 local elections of Nepal.

PROJECTS

YOUTH LED GESI INITIATIVES FOR COVID RECOVERY STRATEGIES AND ACTIONS IN NEPAL

Oxfam and NGO partners WAM, Yuwalaya is supporting youth as active citizen who will advance gender equality, challenge patriarchy and establish themselves as entrepreneur of climate smart and gender transformative business model whilst ultimately building human capital in the recovery phase of COVID. The project started in January 2022 and is co-funded by European Union. The project is being

implemented in Dailekh and Baitadi districts. Through this project Oxfam and partners intends to establish youths and young women as agents of change and provide vocational training to youths and establish green climate smart business model. We aim to directly work with 25,000 youth and young women to actively engage them as positive change agents in post COVID recovery.

“

Through this project Oxfam and partners intends to establish youths and young women as agents of change and provide vocational training to youths and establish green climate smart business model.

WASH AND WATER GOVERNANCE

Women in Benighat Rorang, Dhading pose proudly in front of a household tap built through AMM project

Oxfam's Water, Sanitation, and Health (WASH) and Water Governance program focuses on increasing access to sustainable water supply services through improved water governance. Oxfam works to improve water governance through infrastructure development, marketing and

financing, functionality and sustainability, and demand creation by working on behavioral change. Further, to tackle the impact of climate change on freshwater resources, Oxfam works on water resource management through river resilience and integrated water resource management

“

Oxfam works on water resource management through river resilience and integrated water resource management approaches.

approaches. Further, our WASH and Water Governance program addresses the challenges of water insecurity for poor, socially excluded, and vulnerable women and men and aims to achieve systemic change for sustainable and equitable access to safe water, sanitation, and natural resources. Natural resources such as water are depleting due to climate change. Therefore, the program also targets to optimize water resources at the watershed level and its effective governance to ensure that no households are deprived of access to safe water supply and WASH facilities.

ACHIEVEMENTS

Benighat Rorang and Jwalamukhi Rural Municipalities in Dhading have endorsed Rural Water Supply Management Policy to establish a Rural Water Supply Management Board.

TROSA project developed rafting in Mahakali, a river shared between Nepal and India, as a tool for transboundary water cooperation. This created economic opportunities as well as improved relations between private sectors and riverine communities of both countries.

28,768 population have improved access to safe, and adequate water services, most vulnerable and marginalized households, are prioritized.

TROSA project formed 27 Women Empowerment Centers (WECs). Capacitated through proposal writing training they were able to get funding for 35 proposals on topics like road construction, telecommunication tower, irrigation, and drinking water.

161

individuals including a primary school now have access to electricity in Chudi village in Bhageshower Rural Municipality of Dadeldhura.

TRANS-BOUNDARY RIVERS OF (SOUTH) ASIA (TROSA)

Purnakali Devi Sunar of Bikashnagar Women Empowerment Center formed by the TROSA Project

The Transboundary Rivers of South Asia (TROSA) project focuses to reduce the poverty of river basin communities living along the Mahakali River basin in Nepal, through increased access to, and control

over riverine water resources. TROSA is a regional program funded by (Swedish International Development Cooperation Agency) Sida with oversight from Oxfam Novib. TROSA project in Nepal is being

implemented in partnership with ICIMOD, WWF/PEI, IUCN, RUDES, RUWDUC, NEEDS and Sankalpa/CRDS. As an advocacy program, TROSA's approach is centered around empowering riverine communities (especially women) through WECs. TROSA has formed altogether 27 WECs in four districts: Kanchanpur, Dadeldhura, Baitadi, and Darchula, in the SudurPaschim Province. WECs share TROSA's objectives of amplifying women's profile in dialogues and decision-making on issues related to transboundary water resource management and improving government and private sector policies and practices to protect the rights of river basin communities. TROSA works to empower WECs through capacity-building trainings, lobby, and advocacy trainings, exposure visits, and a citizen science approach amongst other contextual measures.

STORY

NATURE-BASED SOLUTION TO A PROBLEM THAT PLAGUES EACH YEAR

Bhawana Khadka stands in front of the trees planted by WEC members.

“The best time to plant a tree was 20 years ago. The second-best time is now.”
- Chinese proverb

Members of Bahadure Women Empowerment Center in Parigaun of Parshuram Municipality have made an example of the proverb. Together with the Advanced Community Forest User Group, women from Bhadure WEC have planted and nurtured a forest on a land made barren, filled with rocks and other sediments washed down by flooding from Rangun River.

TROSA Project Manager from Oxfam Nepal, Rajan Subedi, believes in creative

Before tree plantation

solutions. He says that the success of advocacy interventions like TROSA is rooted in being able to make creative solutions, all the better if it comes from the community. Mr. Subedi realized that the Women's International day was a perfect opportunity

to instigate the WEC members towards taking a creative solution. So, he proposed that WEC members and Oxfam's partner NGO, RUWDUC to come up with something impactful to do for Women's International day instead of a conventional rally with

placards. Bahadure Women Empowerment Center sat down and consulted with the Community Forest User Group members and local partner RUWDUC and came up with the Tree Plantation initiative.

Bhawana Khadka adds, "we created this forest together with Advanced Community Forest User Group and local partner NGO RUWDUC. Bahadure Women Empowerment Centre has a huge contribution, we planted different species of plants here to make this place so green. There was nothing here, only sand and stones."

Let's talk forest Sustainability: How does the Women Empowerment Center plan to make this forest last?

Tree plantation effort doesn't always create a forest. Planting trees native to the area is crucial in the survival of trees. That is what the members of Bahadure WEC have done. They have planted Khair (*Acacia Catechu* or black cutch), Shisham, bamboo, and grass varieties.

After tree plantation

Bhawana Khadka says, “We will demand for more saplings and plant them in any spaces that have no trees. We have stationed a caretaker in order to protect this forest. We pay her a salary from the

money we collect from women for cutting the grass from the forest. We also hope that all agencies and organizations involved will help us make this forest more sustainable.”

Co-ordinator of the Bahadure Women Empowerment Center, Bhawana Khadka, says:

“The flood displaced ten households and has made 10 bighas of cultivable land barren. Those people live in shelters in the village up there where they have no land, but they are forced to live there because they have nowhere else to go. Land they were farming was taken away by the Rangun River. So that there’d be no such loss further down from here due to flood, we conducted this tree plantation initiative here.”

MULTI-USE SYSTEM IN DADELDHURA (MUSD)

Chudi village in Bhageshower Rural Municipality of Dadeldhura oversees India on the other side of the Mahakali River. Due to no electricity, villagers here lived in dark up until now, envying the Indian side lit up with electricity. People, here depended on small solar panels which would give out during long monsoon seasons or foggy days in winter and the output was very dim, hardly of much use. The only school in the area hadn't seen a computer or a printer. The village was isolated from the rest of Dadeldhura. Almost self-sufficient in agricultural production, villagers had to walk for days through forests and hills to process rice, flour, and mustard seeds for oil in mills. Villagers did not feel safe to traverse within the village at night due to the lack of electricity. On top of that, lack of irrigation had left hectares of land unusable, which resulted in insufficient rice production.

Under the MUSD (Multi-use System in Dadeldhura Project), a Micro Hydro Power station was built to provide electricity, for the first time ever, to 27 HHs in the village of Chudi in Bhageshwar Rural Municipality, with the capacity of extension to other 88 HHs in villages within the rural municipality. The micro hydro powers a huller, a grinder, and an oil expeller machine as well. Under the MUSD project, a multi-use solution has been set in place: where water from Chamagad River is diverted through an irrigation canal (already constructed by the government) to a forebay to generate electricity through a micro-hydro station and the excess water from forebay is added back to the irrigation system. The output of the Chamagadh Micro Hydro is 9 kW- 10 kW. The excess water coming from tailrace has been managed

“

The village was isolated from the rest of Dadeldhura. Almost self-sufficient in agricultural production, villagers had to walk for days through forests and hills to process rice, flour, and mustard seeds for oil in mills.

for irrigation through a 255m irrigation canal. Recently, Government of Nepal, Ministry of Energy, Water Resources and Irrigation has decided to invest approx. 8 million NPR to extend the irrigation canal to channelize excess water from tailrace to further agriculture land.

PROJECTS

SUSTAINABLE RURAL WATER SUPPLY IN NEPAL: DELIVERING THE ALTERNATIVE MANAGEMENT MODEL (AMM)

Community member in Dhading drinks water after coming back from collecting fodder for animals.

In the last two decades, progress has been slow in providing the population with access to safe water supply. Even though percentage of the population with access to piped water supply may look satisfactory, the functionality of these piped water systems is still a huge issue in rural/semi-urban areas due to low technical and managerial capacity of Water User Committees (WUCs), lack of proper financial models for operations of water supply schemes, water source depletion and technical failure. Each year, a considerable amount of budget is invested by the government as well as development partners on water infrastructure, but systems break down and are not repaired, which impacts both financial sustainability and public trust in a scheme. To ensure a safe and sustainable water supply a need

for an Alternative Management Model (AMM) for sustainable water has emerged.

AMM project is implemented in Dhading, Rautahat and Sarlahi districts with an aim to provide safe and sustainable drinking water to local people by constructing and upgrading water supply schemes to a basic technical standard and ensure sustainability by bringing these schemes into a Water Supply Management Board per rural/municipality. This project, funded by PoulDueJensen/Grundfos foundation, aims to move towards sustainable management and effective governance through the implementation and operationalization of an Alternative Management Model for Rural Water Supply.

The AMM is the model where board manages the bundled water supply schemes in rural municipalities and semi-urban municipalities focusing on responsible management, effective repair and maintenance, regular inspection, quality construction during extension of services and ensuring functional services against regular tariff paid by the users. Oxfam works with local and national government, and private service providers for sustainability of the water supply system. Likewise, Oxfam is working together with Department of Water Supply and Sewerage Management (DWSSM) to support 5 municipalities for the development of WASH plan using NWASH portal under this project.

“

To ensure a safe and sustainable water supply a need for an Alternative Management Model for sustainable water has emerged.

ARTICLE

SUCCESSFUL FORMATION OF RURAL WATER SUPPLY MANAGEMENT BOARD UNDER ALTERNATIVE MANAGEMENT MODEL

Archita Upreti, the Executive Director of Benighat Rorang Rural Water Supply Management Board

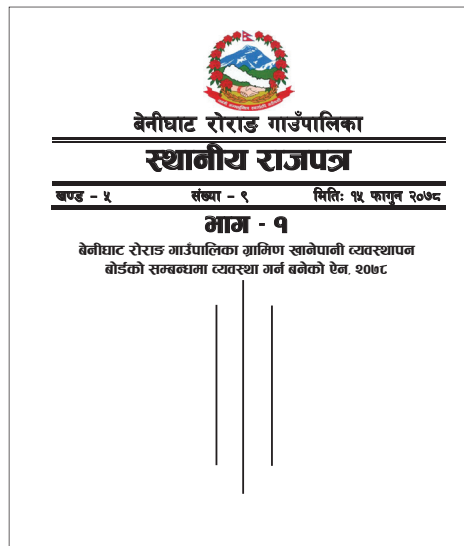
Alternative Management Model, a project funded by Poul Due Jensen/Grundfos foundation and currently run by Oxfam and NGO partners: FOCUS Nepal, RDC, and BWSN, in consultation with different stakeholders; government, non-government, financial institutions, private sectors, water user committee, and communities has brought forward the idea of rural water supply board management model to solve the dysfunctionality issue with Water Supply Schemes in Nepal.

A recent report from the Department of Water Supply and Sanitation Management (2020) states that only 28.13% of water supply schemes are fully functional and the remaining 72% need repairs and maintenance. Oxfam conducted a study in 2019 to identify reasons behind dysfunctionality and identified that by promoting centralized financial management, outsourcing technical works to professionals, promoting digital platforms, introducing a scientific tariff system and encouraging users to pay tariff, and involving professionals in pipe joining, water supply schemes could

be made more sustainable. The study also identified that bringing scattered and unmanaged water supply schemes into a single water supply management board per municipality or rural municipality will ensure the sustainability of the schemes.

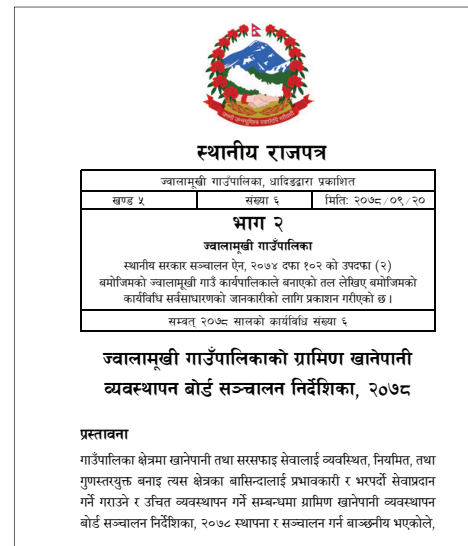
Through regular intervention from Oxfam and its development partners for the AMM project, Rural Water Supply Management Board has been formed in Jwalamukhi Rural Municipality (Dhading) on 14th March 2022 following the successful endorsement of board policy by the local government. The concept of the Water Supply Management Board is currently under execution in three rural/municipalities: Benighat Rorang RM (Dhading), Rajpur Municipality (Rautahat), and Haripur Municipality (Sarlahi). Benighat Rorang has endorsed the board policy while the process is ongoing in the remaining two municipalities.

Rural Water Supply Management Board, being a new concept when first brought to local government officials by Oxfam and its partner, was a challenge to cultivate further. There were no guiding policies or practices

Rural Water Supply Management Board Policy endorsed by Benighat Rorang Rural Municipality and Jwalamukhi Rural Municipality

to establish and operate a water supply management board. So, the first step and the first major challenge was to have a board policy in place that has been endorsed by the respective rural /municipality. Through continuous coordination with existing water use committees, local stakeholders, and private service providers, the department of water supply at the federal level, and rural/ municipalities, as well as communities, Oxfam and its partners, have successfully facilitated

board formation in Jwalamukhi rural municipality, policy endorsement in Benighat Rorang rural municipality and board policy formation processes in Haripur and Rajpur municipalities. Simultaneously, Oxfam and partners, through AMM project, have been working to repair and maintain dysfunctional water supply schemes and constructing one tap per household providing communities with direct access to drinking water.

RESILIENCE AND CLIMATE JUSTICE PROGRAM

Bimala Mahata, a 60-year-old single mother from Kanchanpur district has received 2 goats as livelihood support through a CDMC group.

“

“From 2 goats, I’ll make it 4, and from 4 goats, I’ll make it 8, so that I can get a good price while selling them in the market”, says Bimala

The Resilience and Climate Justice program promotes resilient livelihoods and financial security of young people, women, and marginalized groups, in urban and rural areas through livelihood opportunities, climate-smart agriculture practices, protection of local plant genetic resources as a resilient variety, and environmental management. The program improves coping capacities of communities to disasters and the impact of climate change through localized risk management, humanitarian response, and demonstration of effective environmental management practices. This program also supports to strengthen of small and medium-scale enterprises financial management, marketing and business development whilst increasing the income of small holder farmers and producers. Nepal remains extremely vulnerable to natural disasters amplified by the impact of the climate crisis. COVID-19 and climate change have pushed vulnerable people towards poverty.

ACHIEVEMENTS

Formed, reformed and strengthened 40 Community Disaster Management Committee (CDMC). CDMC is a local volunteer group established under Strengthening Community Preparedness, Rapid Response and Recovery (SCOPR3) project by Oxfam/NEEDS-Nepal. There are thirteen members in this group consisting of both male and female. They are trained to respond to any crisis and actively participate in search and rescue mission in the village during disasters.

Livelihood Support skills provided to 253 individuals from 53 CBOs

Cash voucher assistance guidelines developed as per Article 27 of Disaster Risk Reduction and Management Act 2075 in Bhimdatta & Dodhara-Chandani municipalities and Beldandi Rural municipality

Private sector partnership with Mahakalisugar mill to promote sugarcane farming and provide technical and marketing support to farmers affected by natural disasters

20,051

saplings of 20 different tree species were planted in public areas and community forests through the school level plantation campaigns and by engaging 53 different CSOs/CBOs in coordination with the forest department

Climate Resilient Livelihood including agriculture and material support provided to 373 vulnerable families

Mass Employment for
7,500 small farmers and
producers (75% women)
through Enterprise
development Program

Partnership with 4 banks
to provide farmers credit
card and **1,200** farmers
benefitting from farmer's
credit card service

WASH assistance to **8,400**
individuals to maintain
health and hygiene to slow
down the spread COVID-19

NPR 7,900

per individual cash for
work assistance provided
to each of 31 individuals

3,787

flood affected people
provided with livelihood,
WASH and cash transfer
assistance

Climate smart technology like
poly house, drip irrigation,
plastic mulch and vegetable
seeds supported for **200 +**
women to support climate
smart farming

609

WEC members and
25 local government
members oriented
on climate change

5,100

individuals reached through
awareness raising Programs on
social protection policy through
Information, Education and
Communication (IEC) materials

STRENGTHENING COMMUNITY PREPAREDNESS, RAPID RESPONSE AND RECOVERY (SCOPR3)

Group farming in Kanchanpur

The Strengthening Community Preparedness, Rapid Response and Recovery (SCOPR3) project is being implemented in Kanchanpur, Dadeldhura districts of Nepal. The project works to ensure that communities affected by recurrent disasters in highly vulnerable areas have enhanced capacities for

disaster preparedness, response, and recovery, and are better equipped to co-lead on relief and recovery efforts in collaboration with local authorities, with the overall aim of reducing vulnerability and suffering among disaster-prone communities.

“

The project focuses to establish and strengthen capacities of front-line institutions CDMCs so that they will act as co-lead in disaster preparedness and response in their respective territory.

The project aims to achieve increased capacities and leadership of target communities; strengthen and protect livelihoods of the most vulnerable and, share knowledge systematically to strengthen local humanitarian leadership. To attain these outcomes, the project focuses to establish and strengthen capacities of front-line institutions CDMCs so that they will act as co-lead in disaster preparedness and response in their respective territory.

STORY

NEPAL'S LAST VILLAGE

Basanti Sunar shares how she overcame the challenges posed by the flood while conducting regular household chores.

Kutiyakawar is a compact community of people who share a special bond made strong through helping each other during floods. On the other side of a green mesh fence villagers use to mark their land, is the neighboring

country of India. Thus, this beautiful community in the Dodhara-Chadani municipality of Kanchanpur district in the Sudur Paschim province of Nepal is often called "Nepal's Last Village."

Kutiyakawar is a riverine island surrounded by two major rivers, Mahakali and Jogbuda. Floods of smaller magnitudes and inundations are a regular phenomenon during the monsoon season here. However, in October of 2021, due to days of continuous rainfall, Kutiyakawar was inundated by a flood of a magnitude so huge, only matched by the great flood of 1965 (as per the locals)

"I was alerted about the flood at around 12:00 noon. It had already reached knee level when I got out of my bed. My heart shivered in fear. One of my relatives came to help and carried my father-in-law to safety. I had to drag my mother-in-law to a safe place while carrying my daughter on my shoulder. I felt that we were all going to die" Basanti Sunar, member of CDMC recalled in a somber tone.

THE RESCUE

Tek Bahadur Sunar explained trained youths utilized their trainings as task force during rescue and evacuation.

Search and rescue task force, members of CDMC who were trained by the SCOPR3/ Asia Community Disaster Preparedness and Transformation (ACT) Program, implemented by NEEDS-Nepal and Oxfam in Nepal, rescued the victims with the help of a wooden boat that was available in the community. Later, the municipality's boat could also enter the village (the high-water level was preventing it at first), and they were able to evacuate everyone from the village.

"When I was trying to escape, I drowned for a moment. Trained youths from CDMC saved me, they carried and put me in the boat. I cried when I was rescued and taken to a safe place." Setu Devi a local resident shared in a muted tone.

"At 4:00 AM in the morning, when the water level was as par with my chest, I went alone till the last house of the village to check whether someone was trapped or needed

rescue. There were few families there along with their children, so I told them to move with me as the place was not secured" stressed Tek Bahadur, president of CDMC.

After everyone was evacuated from the village, the villagers were taken to Ambika Higher Secondary School which is approximately 4 km away. They stayed there for about a week, whereas the senior citizens of the village stayed for about 15 days. Since they didn't have any clothes and clean water to drink, they had to depend on neighboring village for those basic amenities. . People were desperate and facing hunger as most of their food was destroyed.

It was impossible to return to the village even after the level of water had reduced because everything was destroyed and wastes along with woods brought by the flood covered most areas. On top of that, snake bite was a major risk.

CDMC AND THEIR ROLE DURING THE FLOOD

The Community Disaster Management Committee (CDMC) members who were trained by ACT/NEEDS- Nepal (Oxfam's partner organization) partnership project alerted the residents through emergency evacuation sirens. Phone calls and as basic as warning shouts were made to inform those nearby about the floods.

CDMC is a local volunteer group established under ACT/Strengthening Community Preparedness, Rapid Response and Recovery (SCOPR3) project by Oxfam/NEEDS-Nepal. There are thirteen members in this group consisting of both male and female. They are trained to respond to any crisis and actively participate in search and rescue mission in the village during disasters.

"If these trainings have not been received, people might have lost their lives and accidents might not have been avoided", Basanti shared.

ASSISTANCE AFTER THE FLOOD

Kutiyakawar, the last village of Nepal

After the flood, Oxfam made an immediate support by providing important items like warm blankets, bed sheets, mats, tents, water purifier, mosquito nets, hygiene kits, and menstrual hygiene products to the flood affected. Oxfam also supported the survivors by providing commodity voucher of approximately Nepalese Rupees (NPR) 7000-8000. The survivors were able to use this voucher to purchase food products,

medicines, clothes, seed, fertilizers, and anything else they needed. Oxfam provided NPR 15000 worth of Cash Voucher Assistance (CVA) to families in Kutiyakawar whose houses were destroyed by the flood.

“The flood also destroyed toilets in the village. So, we used to go to fields and riverbanks which was very risky particularly during nights. Open defecation practice

also caused pollution and unhygienic environment. Besides that, we were at risk of animal attacks, and we were also exposed to a potential risk of gender-based violence. After the flood, Oxfam helped us by reconstructing the toilets which helped to make our lives easier. Basanti shared while cleaning her compound.

Under the SCOPR3 project, Oxfam built four raised hand pumps (Uchho Dhara) in Kutiyakawar Community as the regular water pumps would get flooded during inundations making the water unsafe to drink. Another major loss was the cattle as the villagers hadn't insured their cattle. Oxfam supported the community members to have their cattle insured so, claims can be made if similar case occurs in the future. Since agriculture is the primary source of livelihood in the village and food had destroyed majority of their crop, Oxfam provided the village with livelihood support. Oxfam helped them farm sugarcane in one 0.1337-hectare land. They sell the output generated from the land to the mill factories.

PROJECT

SOWING DIVERSITY=HARVESTING SECURITY (SDHS)

Sowing Diversity Harvesting Security (SD=HS) aims to address climate change impacts threatening biodiversity loss and local seed systems. Locally available seeds are increasingly becoming insufficient to develop crop varieties that can cope with new climate change scenario. The project is implemented by Oxfam in Nepal and partner NGO LI-BIRD with funds from Sida and technical support from Oxfam Novib. The SD=HS project is launched to uphold the rights and technical capacity of

indigenous people and smallholder farmers and to influence concerned locals to global policies and institutions on a key livelihood theme. With support from the project indigenous and farming communities are better able to access and sustainably use and maintain plant genetic resources for food and nutrition security, climate change adaptation and disaster management.

SD=HS implemented in Doti, Dadeldhura, Kailali, and Kanchanpur districts. LI-BIRD

has established a MoU with the Ministry of Land Management, Agriculture and Cooperative, Sudurpaschim Province to institutionalize the Farmer's Field School (FFS) on Participatory Plant Breeding and jointly work towards the promotion of agrobiodiversity and integrate climate-smart agriculture to FFS sites.

SDG POLICY COHERENCE EXPERT GROUP OF NEPAL: COLLABORATION THAT ACTUALIZES THE INTERCONNECTION BETWEEN SDG2 AND OTHER SDGS.

Oxfam in Nepal and LI-BIRD has formed an expert group that contributes to integrated and coherent policies which reflect the essential links between Small-Scale Farmer (SSF), agricultural biodiversity and multiple Sustainable Development Goals (SDGs) including food and nutrition security, climate resilience and concrete avenues to achieve livelihood benefits. Nepal Agrobiodiversity Society (NABS) was created to engage in increasing awareness of sustainable use of agrobiodiversity and policy coherence between emerging policy processes on agricultural biodiversity, nutrition, health, and climate change. Expert members of the NABS were engaged in studying interlinkages between existing policies on agrobiodiversity, climate change and nutrition and the study showed

that policies related to climate change and nutrition have not explicitly recognized agrobiodiversity as a possible solution. This document is expected to serve as a baseline to create a discussion forum for a multisectoral-multistakeholder approach to raise awareness and understanding importance of smallholder farmers and agricultural biodiversity to food-based nutrition and climate resilience. Members of the expert group actively participated and facilitated a few sessions of national and provincial preparatory discussions for the United Nations Food System Summit 2021, where the importance of agrobiodiversity, its contribution to food security and its importance to local food systems were highlighted. Production of various knowledge products and

Importance of agrobiodiversity, its contribution to food security and its importance to local food systems were highlighted.

disseminating them widely have increased knowledge on interconnection between agrobiodiversity, nutrition, and climate resilience. A travelling seminar was organized to highlight the importance of farmer field school (FFS) on participatory plant breeding (PPB) to assist smallholder farmers in enhancing their capacity in managing plant genetic resources for food and agriculture.

ARTICLE

AGROBIODIVERSITY PROMOTION THROUGH DIVERSITY FAIRS

From blog on SD=HS newsletter April 2022 Edition written by Saroj Pant, LI-BIRD

Traditional cultural dance representing Tharu community

If you find yourself surrounded by diverse local seeds and you have the chance to select and exchange your seeds; it is likely you are at an agrobiodiversity fair.

It's a day that celebrates the multicultural community, diverse seeds of various crops, food recipes prepared from local food plants, and their diverse products to promote exchanges of seeds and traditional knowledge of Neglected and Underutilized Species (NUS) crops. Such fairs also showcase richness of ethnic cultures through cultural dance and traditional music. This is also a day to recognize the custodian of seeds: farmers and communities' contribution to the conservation and promotion of agrobiodiversity.

The aim of a diversity fair is to create awareness and interest among various stakeholders on the importance and value of the local plant genetic resources. This article captures the reflections of two diversity fairs organized in Kailali and Kanchanpur on March 21st and 27th 2022 respectively.

At Kanchanpur, a total of 650 visitors visited the fair, in which most of the participants were female. The fair was organized by LI-BIRD and Oxfam through Anmol Community Seed Bank operated by Anmol Agriculture Cooperative Limited with support from Laljhadi Rural Municipality and other local government agencies. In the diversity fair, more than 40 different crop species were displayed, and 15 crop species were recorded as new in Anmol Community Seed Bank's agrobiodiversity crop inventory.

Sixteen Farmer Field School (FFS) groups participated in the agrobiodiversity fair to demonstrate their produce and traditions and among them three FFS were selected by a committee on the basis of number of local seeds, food recipes, cultural dance and traditional dresses. Cash prizes were given to the three winning FFS groups.

The event was chaired by the cooperatives chairperson with Provincial Finance Minister as the chief guest of the diversity fair. Among others, the Chairperson of the Municipality, Chief of Agriculture Knowledge

Center (AKC), and other representatives from development partners, media and local leaders. During the event, Finance minister shared that agrobiodiversity fairs are one of the best tools to share the knowledge and value of the Neglected and Underutilized Species (NUS) crops and committed NPR 2 million to Anmol Community Seed bank for the conservation and promotion of NUS crops.

The diversity fair in Kailali was attended by 467 participants, with women making up for 70% of the visitors. Janabatawaran multipurpose cooperative organized the fair with support from LI-BIRD, Kailari Rural municipality, members of FFS groups and local government line agencies. Kailali Rural municipality leveraged NPR 100,000 to support the agrobiodiversity fair.

Altogether, 14 farmer field school groups displayed a total of 94 varieties of 53 different crop species – 10 cereals, 8 legumes, 20 vegetables, 8 spices and 7 fruits. Reflecting the high agrobiodiversity richness of the region. Srijangshil FFS won the

first prize for displaying the highest number of plant genetic resource in the stall, with an impressive total of 31 crops of 76 varieties.

The event was attended by chief local authorities and chaired by cooperative chairperson, Gita Devi Chaudhary who stated: "This platform helped us collect the rare and endangered species and varieties and our community seed bank will continuously engage with farmers to conserve them. I will coordinate with other relevant stakeholders to leverage the matching fund for organizing this type of fair once in a year from now onwards"

Local food recipe display at a fair

In both locations, the fair showcased cultural dress and dances as well as special tastes of local recipes. Informative materials, posters and flyers regarding the agrobiodiversity conservation and promotion were displayed and during the event.

Naina Chaudhary, Facilitator of FFS on NUS from Kailali shared her view “I am very much happy, and I got the opportunity to represent as a leader from my FFS. I had not heard of some of the local endangered

species before. This type of occasion will help us to learn and exchange the seed available in nearby villages. I will share knowledge I gathered from the fair with other FFS participants”.

At the end of the day, the local government and related stakeholders from Kailali and Kanchanpur appreciated SD=HS’s joint effort towards the conservation of the local crops, varieties and made commitment to organize and support this type of agrobiodiversity fair in the near future.

Results of Diversity fair:

- The Janabatawaran multipurpose in Kailali will establish a community seed bank to address the decreasing trend local crops and varieties.
- Collected seeds will be stored in the community seed bank. Meanwhile, Anmol community seed bank in Kanchanpur gained 15 new seeds to display.
- The diversity fairs encouraged many other local institutions and farmer field schools’ groups to promote, and conserve neglected and underutilized species and crops.

PROJECTS

ENTERPRISE DEVELOPMENT PROJECT (EDP)

Oxfam has been implementing Enterprise Development Program through the co-investments partnership with private sector, cooperatives, and NGOs since 2011. The current portfolio includes 3 enterprises - honey, handicrafts, and improved seeds. EDP adopts a business-based approach to development by providing an

innovative mix of loan, business grant, business development service, and social grant to Small and Medium Enterprises (SMEs) helping them build sustainable and impactful businesses. The project works with the SMEs in agriculture sector that have been excluded by formal financial sector and considered too risky by conventional

impact investment community. As a component of larger livelihood program of Oxfam, EDP seeks to promote more wider gender-equitable value chain and market system. EDP hopes to persuade government and the financial sector to follow its lead and increase their support for women and the rural SME sector

MY LIFE HAS CHANGED FOR THE BETTER

A portrait picture of Chandra Gurung

I never imagined myself walking to front and talking to people as I lacked confidence and did not know how to speak to mass. I also didn't earn a penny.

As I got more involved with Pavitra Janakalyan Cooperative, I understood what it was doing and how it was working. With great enthusiasm, I became the member of Pavitra Janakalyan Cooperative. Gradually, I started getting associated with farmers group, cooperative and different networks and I started speaking in those groups.

Meanwhile, Pavitra encouraged me for seed farming and provided regular technical knowledge on seed production. Pavitra Janakalyan Cooperative (Pavitra) is one of the enterprises that received Oxfam support through Enterprise Development Project. More importantly, provided NPR 15,000 as loan for seed farming without any collateral. After getting that money, I started seed farming on a small scale. I also became the active member of women farmers group. I started seed farming with that money. Now, I earn average NPR

30,000-40,000 in a year from 0.05-hectare land by farming winter and summer season seeds. With the seed income, I supported my son to open a pharmacy (medicine shop). With regular income, I could send other two children to good school and college. One of my children is soon becoming Health Care Assistant and other is studying Medical Lab Technician.

"Five years down the line, I have become a different person: an empowered woman, the Vice-Chair of Pavitra Janakalyan Cooperative, an independent woman who earns her own income and likes to talk a lot to people and in mass. My life has changed for good, my children have become educated and I don't have to worry about household expenses."

-Chandra Gurung, Vice Chairperson, Pavitra Janakalyan Cooperative, Surkhet, Nepal

CASE STUDY

R&D INNOVATIVE SOLUTIONS

“In Nepal, being an agro-entrepreneur and getting the trust of banks for investment is next to impossible. But due to Oxfam’s loan guarantee, R&D Innovative Solution is getting loan from one of the most credible banks of Nepal, i.e., Standard Chartered Bank at 5% interest rate, even though it is through collateral.”

-Sunita Nhemaphuki- Chairperson, R&D Innovative Solutions Pvt. Ltd., Nepal

R&D Innovative Solutions (Vegetable Enterprise) is an approved investment of Enterprise Development Program in Nepal. EDP will support R&D in establishment of smooth supply chain of vegetables, by involving 500 farmers (60% women) in integrated farming practice. Banks in Nepal are reluctant to invest in agriculture -based business and there are no project financing practices as well. Earlier, R&D had made several

attempts for loan with several banks, but they had asked huge collateral. But after EDP’s continuous negotiation and support, Standard Chartered Bank recently agreed to provide agriculture loan to R&D at 5% interest rate against Oxfam’s loan guarantee and R&D’s collateral. With Oxfam’s support, its growth is expected to accelerate, and easily reach 500 farmers within 3 years.

“

R&D had made several attempts for loan with several banks, but they had asked huge collateral.

GENDER-RESPONSIVE ECONOMIC EMPOWERMENT

Seasonal or long-term migration to India is a prevalent livelihood coping strategy for most of the people in the Sudurpaschim Province of Nepal. Gender Responsive Economic Empowerment (GREEN) project contributes to resilient livelihood, income, food security and women leadership development of farmers and seasonal migrant worker's families in Nepal. Oxfam and local NGO partner RUDES work to disseminate knowledge about climate change, Gender based Violence, financial literacy, develop leadership skills

and increase access to government services for Women Empowerment Center, a voluntary group of local women who meet regularly to discuss their communal issues. Besides, it also focuses on income generation of migrant families through climate adaptive agricultural and commercial vegetable/seed, and advocates with national and provincial governments to strengthen policies to benefit migrant workers in areas such as insurance coverage and database management.

Gender Responsive Economic Empowerment (GREEN) project contributes to resilient livelihood, income, food security and women leadership development of farmers and seasonal migrant worker's families in Nepal.

STORY

FROM SUBSISTENCE TO COMMERCIAL FARMING

Pashupati Budal, a resident of Dasarathchand municipality ward no. 10 Tirkhadeni village says “Tirkhadeni is the remotest area of Dasarathchand municipality located at the bank of Mahakali river. Due to lack of irrigation, people have been subsistence farming, cultivating maize and wheat. Most of the men go to neighboring country India for labor work to earn a livelihood”. While men work in India, women used to stay at home to look after household chores. This was the daily routine of most of the families. The amount of money earned by the men was not enough to support the family and to provide quality education. Quality life was a distant dream for them. Although having fertile land and zeal of communities for income generation through agriculture production, lack of irrigation and climate smart production technologies resulted underutilization of their natural resources.

Tomato farming

To address these issues, the local partner- RUDES with technical assistance from Oxfam formulated a policy for the use of river water by and the inhabitants residing on the bank of the Mahakali River through TROSA. Oxfam continued works in the area through GREEN with an objective to

increase the income through climate smart agriculture production technologies by addressing the issues faced by women.

Through GREEN project Oxfam continued working with the Women Empowerment Center (WEC) which was formed during

TROSA project at Tirkhadeni village in Baitadi district. The WEC conducted discussions 2 days in a week in which they identified their local issues, discussed those issues in detail, and identified necessary initiatives to resolve them. Accordingly, one of the main issues identified was need of irrigation tank and knowledge on vegetable production technology to increase the vegetable production and income. To address the issue, the WEC members with facilitation from local partner and Oxfam were linked to Agriculture Knowledge Centre (AKC) for government support. The Panchakoti WEC from Tirkhadeni was able to receive grant of amount of NPR 0.5 million for construction

of irrigation tank. In addition, Oxfam supported farmers with technologies of climate smart vegetable production using Poly houses, improved seed varieties, drip irrigation, plastic mulch and motivated them to practice vegetable farming. The women have started vegetable farming of tomato, capsicum, gourds, and potato in its first season and are awaiting the yield and market value of their produces.

Pratap Singh Budal, husband of Pashupati Budal, who used to work in India has now started working on their land together with his wife.

“

Due to lack of irrigation, people have been subsistence farming, cultivating maize and wheat. Most of the men go to neighboring country India for labor work to earn a livelihood.

ENHANCING CSOS ROLES AS KEY DEVELOPMENT PARTNERS FOR CLIMATE RESILIENT POLICIES AND PRACTICES

Oxfam, local NGO partners RDC, KVS and national NGO Himalayan Conservation groups have been implementing a project, 'Enhancing CSOs role as key Development Partners for Climate Resilient Policies', with an aim to develop and enhance the capacities of CSOs/CBOs on climate change issues, create an enabling environment working together with local government and CSOs through advocacy so that the CSOs/CBOs act as key development partners. This project is co-funded by the European Union. The project improves climate governance by strengthening Civil Society Organizations (CSO), ensuring local

government accountability, and enabling partnership for inclusive and climate-sensitive actions. Oxfam and partners NGOs work with government and CSOs to disseminate in-depth knowledge and existing policies about climate change impacts to the communities. Further meaningful participation of women, youth, marginalized groups, persons with disabilities, human rights defenders and particularly people in vulnerable position because of multi-hazards in the upstream and downstream communities of the catchment in climate change and Disaster Risk Reduction (DRR) issues is ensured.

The project improves climate governance by strengthening Civil Society Organizations (CSO), ensuring local government accountability, and enabling partnership for inclusive and climate-sensitive actions.

TOWARDS A GREEN FUTURE

Member of Women Empowerment Group displays Duna (small plate made from green leaves).

The Nunthar area located at the banks of Bagmati river in Chandrapur municipality is a popular picnic spot among locals in Rautahat and neighboring districts.

However, with the increasing number of tourists, use of single use plastic is also increasing parallelly here. The members of Pragatisheel Women's Community Forest User Group (WCFUG), which manages the Nunthar tourist areas were concerned about its sustainability which provides a source of income for many local women. Therefore, the members of the forest group decided to collaborate with Oxfam and partners to produce biodegradable plates made with Sal tree leaf, locally known as 'Duna Tapari' to replace the single use plastic items. The project is co-funded by the European Union. The Duna Tapari Enterprise included 17 women participants belonging from a poor economic background, whose major source of income came from selling firewood. Oxfam and Rural Development Centre provided a machine capable of transforming biodegradable Saal

(Shorea Robusta) leaves into plates in three different sizes. Along with the manufacturing machine, the selected women were provided with technical training on the collection, drying, stitching, production of leaf plates, and operation of the machine. The abundance of Saal trees in the community forest ensures the availability of raw materials (Saal leaves) required to manufacture the leaf plates. The plates made of Saal leaf offer several benefits such as lowering forest pressure, providing alternative livelihood options to forest-dependent populations, and promoting biodegradable plates, which decrease pollution produced by plastics. They are excited about starting the new venture which along with providing an additional source of income will also benefit the environment.

INNOVATIONS

FARMERS' CREDIT CARD

Access to finance is one of the biggest bottlenecks among smallholder farmers. In order to address this issue, Oxfam in Nepal partnered with R & D Innovative Solution Pvt.Ltd. to develop service systems which increase access to finance & other financial services among smallholder farmers especially women farmers. R & D worked in various models to facilitate the process in partnership with various commercial banks. In its latest effort, Kisan Credit Card has been rolled out in collaboration with technology service providers, financial institutions and local government agencies.

Through this system, instead of providing cheque, the bank gives a customer based QR card to the farmers, which acts as a means of payment digitally. The card is pre-topped up with an interest subsidized loan amount that ranges from NPR 200,000 to NPR 1,000,000. The vendor scans the card and claims the amount with the bank through the mobile application provided by the bank. Vendors get their account credited whereas cardholders get their account debited on real time. Through the procurement data generated through the transaction, R & D delivers SMS based extension and information services to the card holders (farmers) registered mobile number. This is a win-win relationship for all. The loan will not be misused so bank is confident that loan will be paid. The farmers, on the other hand, will also refrain himself/herself from misusing the loan.

Oxfam supported R & D to pilot this idea and at the beginning, only one bank- Mega bank had participated in this initiative. After almost two years, four banks: Nepal Bangladesh Bank, MEGA Bank, Global IME, and Nabil Bank have been a part of this system and around 1,200 new farmers benefitted from this service. R & D aims to reach 10,000 unbanked farmers within the year 2022, where majority of them will be women.

“

This is a win-win relationship for all. The loan will not be misused so bank is confident that loan will be paid.

AUTOMATED GATE VALVE SYSTEM

Conventionally, in rural water supply system, a person is assigned for opening and closing the downstream water-supply gate value. The person must manually open and close the gate value everyday throughout the year. This is not only a mundane chore for the person but also cost-ineffective approach for the water supply system as the remuneration provided to the person for simply opening and closing the gate-valve everyday can be spent on another more productive aspect. This is where Oxfam has introduced an innovative approach in the Alternative Management Model for Sustainable Water Supply project. Oxfam collaborated with the

National Innovation Center (NIC) to build an automated gate valve in Nepal to increase the efficiency of water network operation. A prototype of a gate-valve system that can be triggered through SMS from a distance was successfully tested in the lab and is under the testing phase in Majhimtar Drinking Water Scheme, Benighat Rorang Gaupalika, in Dhading districts. The testing phase will analyze the performance, functionality, and impact of the automated gate-value. The goal is to turn this into commercial product that is conventionally used in water-supply schemes all over Nepal resulting in better efficiency of Water Supply System.

“

Oxfam collaborated with the National Innovation Center (NIC) to build an automated gate valve in Nepal to increase the efficiency of water network operation.

HUMAN RESOURCE AND ORGANIZATIONAL DEVELOPMENT

Oxfam staff members awarded for long term service during retreat programme.

Oxfam in Nepal employed 89 staff in the period of March 2021 to April 2022. The gender ratio stands at 52:48 for women and men.

Oxfam as an employer recognizes the importance of having frequent meaningful conversations for performance management, so “Let’s Talk” form was continued with an aim to reflect on the essence of living and working in Oxfam. Sessions on safeguarding,

code of conduct, Let’s Talk, were organized throughout the year to create a culture whereby, staffs are aware of the values and ways of working.

Investment in learning and development of staff is done on a regular basis in line with the country, as well as professional development needs to support individuals in achieving quality results.

DONORS

- Poul Due Jensen /Grundfos Foundation
- Sida
- European Comission
- Margaret A Cargill Philanthropies
- Kihle funds
- Oxfam Hong Kong
- Oxfam US
- Oxfam GB

NGO PARTNERS

- NEEDS NEPAL
- RUDES
- RUWDUC
- LIBIRD
- FOCUS Nepal
- BWSN
- RDC Nepal
- KVS
- CRDS
- WAM
- Yuwalaya
- Himalayan Conservation Group

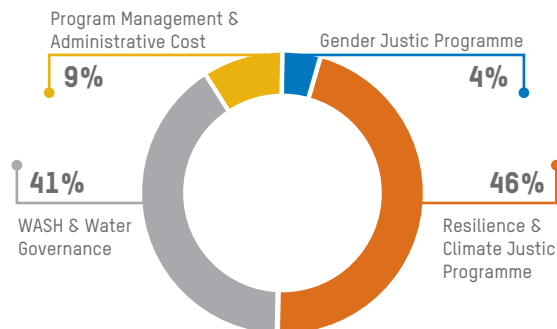
BUDJET

Total budget

2.33 MILLION GBP

EXPENDITURE

Data of the period April 2021-March 2022

In Loving Memory

Subash Neupane

*Our beloved friend who will stay in
our
hearts forever*

In Loving Memory

Rita Adhikari

*Our beloved friend who will stay in
our
hearts forever*

ACRONYMS

GBV :	Gender-Based Violence
VAWG:	Violence Against Women and Girls
CEFM :	Child, Early and Forced Marriage
WLP:	Women Leadership Platform
HSN :	Harmful Social Norms
RUDES:	Rural Development & Environment Management Society
NGO :	Non-governmental Organization
COVID-19:	Corona Virus Disease of 2019
WECs :	Women empowerment Centers
SIDA:	Swedish International Development Cooperation Agency
NOVIB:	Nederlandse Organisatie voor Internationale Bijstand (Dutch: Netherlands Organization for International Development Cooperation)
ICIMOD:	International Centre for Integrated Mountain Development
WWF:	World Wildlife Fund
PEI:	Prince Edward Island
IUCN:	International Union for Conservation of Nature

RUWDUC:	Rural Women's Development and Unity Center
NEEDS:	National Environment and Equity Development Society
CRDS:	Community Rural Development Society
MUSD:	Multi Use System in Dadeldhura
CDMC:	Community Disaster Management Committee
CVA :	Cash voucher assistance
CSOs:	Civil Society Organizations
CBOs:	Community based organizations)
RCJ:	Resilience and Climate Justice
EDP:	Enterprise development Program
EU:	European Union
IEC :	Information, Education and Communication
SCOPR3:	Strengthening Community Preparedness, Rapid Response and Recovery
ACT:	Asia Community Disaster Preparedness and Transformation

SDHS:	Sowing Diversity=Harvesting Security
FFS:	Farmer's Field School
Li BIRD:	Local Initiatives for Biodiversity, Research and Development
SDGs:	Sustainable Development Goals
SSF:	Small-Scale Farmer
NABS:	Nepal Agrobiodiversity Society
PPB:	participatory plant breeding
AKC:	Agriculture Knowledge Center
SMEs:	Small and Medium Enterprises
GREEN:	Gender Responsive Economic Empowerment
RDC:	Rural Development Center
BWSN:	Bagmati Welfare Society Nepal
FOCUS Nepal:	Forum for Community Upliftment System, Nepal
DRR :	Disaster Risk Reduction
WCFUG :	Women's Community Forest User Group

बार्षिक प्रतिवेदन २०७८

विषयसूची

कार्यवाहक देशीय निर्देशकको सन्देश	५५	नेपालको दिगो विकास लक्ष्य नीति समन्वय विज्ञ समूह : दिगो	
अक्सफाम इन्टरनेशनल	५७	विकास लक्ष्य २ र दिगो विकासका अन्य लक्ष्यहरूबीचको	
अक्सफाम नेपाल	५७	अन्तरसम्बन्धलाई मूर्त रूप दिने सहकार्य	८५
लैङ्गिक कार्यक्रम	५९	लेख : जैविक कृषि विविधता मेला आयोजना मार्फत कृषि जैविक	
राजनीतिमा महिलाहरूको रूपान्तरणकारी नेतृत्व	६१	विविधताको प्रवर्द्धन	८६
कथा : राजनीतिक यात्रा	६२	उद्यम विकास परियोजना	८८
कोभिड पुनर्लाभ रणनीति र कार्यका लागि युवा नेतृत्वको		कथा : मेरो जीवनमा सुधार आएको छ	८९
लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण पहल	६४	मामिला अध्ययन : आर एण्ड डी इनोभेटिभ सोलुसन्स	९०
पानी तथा सरसफाइ र जल सुशासन कार्यक्रम	६५	लैंगिक उत्तरदायी आर्थिक सशक्तीकरण	९१
दक्षिण एसियाली सीमानदी परियोजना	६७	कथा : निर्वाहमुखीबाट व्यावसायिक खेतीतर्फ	९२
कथा : प्रत्येक वर्ष विपत्तिको रूपमा देखा पर्ने समस्याको		जलवायु उत्थानशील परियोजना	९४
प्रकृतिमा आधारित समाधान	६८	कथा : हरित भविष्यतर्फ	९५
पानीको बहुउपयोग परियोजना	७१	नवप्रवर्तनहरू	९६
ग्रामीण क्षेत्रमा खानेपानी प्रणालीको दिगोपनका लागि		किसान क्रेडिट कार्ड	९६
वैकल्पिक व्यवस्थापन पद्धती	७२	स्वचालित गेट भल्भ प्रणाली	९७
लेख: वैकल्पिक व्यवस्थापन मोडेल अन्तर्गत ग्रामीण खानेपानी		मानव संसाधन तथा सांगठनिक विकास	९८
व्यवस्थापन बोर्ड गठन	७४	दातृ निकायहरू	९९
उत्थानशीलता तथा जलवायु कार्यक्रम	७६	गैरसरकारी संस्था साभेदारहरू	९९
सामुदायिक पूर्वतयारी, शीघ्र प्रतिकार्य र पुनर्लाभ सुदृढीकरण	७९	कुल बजेट	९९
कथा : नेपालको अन्तिम गाउँ	८०	हार्दिक श्रद्धान्जली	१००
स्थानीय बिउप्रणाली सुधार परियोजना	८४		

कार्यवाहक देशीय निर्देशकको सन्देश

प्यारा साथीहरू,
सन् २०२१-२०२२ को वार्षिक प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्न पाउँदा अत्यन्त खुशी लागेको छ । यस प्रतिवेदनले गत वर्षका हाम्रा उपलब्धि र चुनौतीहरूलाई प्रतिबिम्बित गर्नुका साथै नेपालमा हाम्रो कामको प्रभावलाई देखाउँछ ।

नेपालमा गरिबी र असमानताको अवस्थाविस्मृ लड्ने हाम्रो ध्येयलाई अगाडि बढाउने कार्यमा हामीले महत्वपूर्ण प्रगति गरेको कुरा बताउन पाउँदा मलाई गर्व लाग्छ ।

हाम्रो कामको केन्द्रबिन्दुमा महिलाहरू छन् र उनीहरू हाम्रा पहललाई प्रेरित गर्ने शक्ति हुन् । हाम्रा कर्मचारी र साभेदारहरूको मेहनत र लगनशीलताको माध्यमबाट हामीले स्थानीय राजनीतिमा र समुदायमा आधारित धेरै सङ्घसंस्थाहरूमा महिला नेतृहरूलाई नेतृत्व पद सम्हाल्न सहयोग गर्ने हाम्रो यात्रा जारी राखेका छौं । हामीले समुदायका सदस्य, विशेष गरी महिलाहरूलाई राम्रो जीविकोपार्जन विकल्प अपनाउन सहयोग गरेका छौं, र जलवायु परिवर्तनका कारण बढेका विपद् पश्चात बच्न ठोस पूर्वतयारी गर्न र विपद्बाट पुनर्लाभ हासिल गर्नसक्ने गरी समुदायहरूलाई सुदृढ गरेका छौं । हामीले महिलाहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्दै पानीका लागि वैकल्पिक व्यवस्थापन पद्धति निर्माणमा धेरै फड्को पार गरेका छौं ।

“

म यस अवसरमा हाम्रो ध्येयलाई पूरा गर्न अथप प्रयास गर्ने हाम्रा कर्मचारी र साभेदारहरूप्रति गहिरो कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छु । उहाँहरूको लगनशीलता र उत्कृष्टताप्रतिको प्रतिबद्धता हाम्रो सफलताका लागि महत्वपूर्ण रहँदै आएको छ ।

हाम्रो प्रयासका दौरान हामीले धेरै चुनौतीहरू पनि सामना गर्‍यौं । कोभिड-१९ महामारीले हाम्रो संस्था र हामीले सेवा गर्ने समुदायका लागि ठूलो चुनौती खडा गर्‍यो । कोभिड भाइरस विश्वभर फैलिएपछि हामीले हाम्रा कर्मचारी र लाभग्राहीहरूको स्वास्थ्य रक्षा गर्नका लागि हाम्रा कार्यहरू अनुकूलन गर्न बाध्य भयौं । यसक्रममा घरबाटै काम गर्ने व्यवस्था

मिलाउने, प्रत्यक्ष व्यक्तिगत भेटघाटका कार्यक्रमहरूको स्थगन गर्ने र भुइँ तहमा कार्य गर्नुपर्नेहरूका लागि कडा स्वास्थ्य र सुरक्षा प्रोटोकलहरू अपनाउने लगायतका कार्य गर्नुपर्नेछ। कार्यसञ्चालन यी चुनौतीका अतिरिक्त यस महामारीले पूर्वअवस्थित असमानता र मतभेदहरूलाई अझ बढाउन सहयोग गर्नु, विशेष गरी सीमान्तकृत र सङ्कटासन्न समुदायहरूमा। कोभिड महामारीका कारण सिर्जित आर्थिक मन्दी र जीविकोपार्जन गुम्दा यसले पहिले नै हातमुख जोड्न सङ्घर्षरत मानिसहरूलाई असमानुपातिक रूपमा असर गर्दै खाद्य असुरक्षा र अन्य आधारभूत आवश्यकताका जोखिमहरूलाई बढायो। यी चुनौतीका बावजुद हाम्रो संस्थाले आवश्यकतामा रहेकाहरूसमक्ष अत्यावश्यक सेवा र सहयोग निरन्तर उपलब्ध गराउन सिर्जनशील

र नवप्रवर्तनीय तरिकाहरू खोज्न प्रतिबद्ध रह्यो। स्थानीय सङ्घसंस्था, सरकारी निकाय र अन्य सरोकारवालाहरूसँग साभेदारी गरी हामीले हाम्रा समुदायहरूको परिवर्तनशील आवश्यकताहरूप्रति अनुकूलन हुँदै प्रतिकार्य गर्न सक्षम भयौं।

म यस अवसरमा हाम्रो ध्येयलाई पूरा गर्न अथप प्रयास गर्ने हाम्रा कर्मचारी र साभेदारहरूप्रति गहिरो कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छु। उहाँहरूको लगनशीलता र उत्कृष्टताप्रतिको प्रतिबद्धता हाम्रो सफलताका लागि महत्वपूर्ण रहँदै आएको छ। म नेपाल सरकार र हाम्रा दाताहरूप्रति सहयोग र सहकार्यका लागि धन्यवाद व्यक्त गर्दछु। उहाँहरूको योगदानविना हामीले जे हासिल गरेका छौं, त्यो हासिल गर्न सक्षम हुने थिएनौं।

आगामी दिनहरूमा पनि हामी अझ समानतापूर्ण संसार बनाउने हाम्रो प्रयासलाई निरन्तरता दिन प्रतिबद्ध छौं। हामी हाम्रा साभेदारहरूसँग मिलेर नेपालले सामना गरिरहेका महत्वपूर्ण समस्याहरू सम्बोधन गर्दै हामीले सेवा गर्ने मानिसहरूको जीवनमा अर्थपूर्ण परिवर्तन ल्याउने प्रयास जारी राख्नेछौं।

तपाईंहरूको निरन्तर सहयोग र साभेदारीका लागि धन्यवाद। आगामी वर्षमा हामीले हासिल गरेका प्रगति फेरि साभ्ना गर्ने नै छु।

भवदीय,

निष्ठा श्रेष्ठ,

कार्यवाहक देशीय निर्देशक

अक्सफाम इन्टरनेशनलको बारेमा

अक्सफाम गरिबी र अन्याय अन्त्य गर्न असमानतासँग लड्ने मानिसहरूको विश्वव्यापी अभियान हो । स्थानीयस्तरदेखि विश्वस्तरका सबै क्षेत्रमा अक्सफामले दिगो परिवर्तनहरू ल्याउन मानिसहरूसँग मिलेर काम गर्दछ ।

अक्सफामको काम मानवअधिकारको सर्वव्यापकताको प्रतिबद्धतामा आधारित छ । विविधताद्वारा प्रेरित र तथ्यप्रमाण तथा अनुभवमा आधारित हाम्रा कार्यहरूमा हामी संसारका हरेक कुनामा रहेका गरिबी र अन्याय विरुद्धको पक्षधर रहन्छौं । हामीले अपनाएको

नारीवादी पद्धतिले हाम्रा सबै विश्लेषण, कार्य र अन्तरक्रियालाई मार्गदर्शन गर्दछ ।

हाम्रो सोच भनेको न्यायपूर्ण र दिगो संसारको निर्माण गर्नु हो । यस संसारमा मानिसहरू र हाम्रो ग्रह न्यायिक अर्थतन्त्रको केन्द्रमा हुन्छन् । यस संसारमा महिला, किशोरी र बालिकाहरू लैङ्गिक हिंसा र विभेदबाट मुक्त रहन्छन् । यस संसारमा जलवायु सङ्कटलाई सीमित गरिन्छ र समावेशी तथा जवाफदेही शासन प्रणालीले सत्तामा रहेकाहरूलाई उत्तरदायी बनाउँछ ।

अक्सफाम नेपाल

अक्सफाम नेपालको परिकल्पना भनेको गरिबीविनाको न्यायपूर्ण समाजको निर्माण हो, जहाँ सबै महिला र पुरुषले सम्मानजनक जीवन बाँच्न सक्छन्, आफ्नो अधिकारको उपभोग गर्छन् र नेपालको सक्रिय नागरिकको रूपमा आफ्ना जिम्मेवारी वहन गर्छन् । अक्सफामले नेपालमा ४० वर्षभन्दा बढी समयदेखि काम गरिरहेको छ । हामीसँग तीनवटा अन्तरसम्बन्धित कार्यक्रमहरू छन्, ती हुन् पहिलो लैङ्गिक कार्यक्रम, दोस्रो पानी तथा सरसफाइ र पानी सुशासन कार्यक्रम र तेस्रो उत्थानशीलता तथा जलवायु न्याय कार्यक्रम । यससँगै चारवटा देशस्तरीय लक्ष्यहरू छन् ।

देशीय लक्ष्य

लक्ष्य १ - हामी महिला, किशोरी र बालिकाहरूले स्वतन्त्र छनोटको अभ्यास गरेका, समान अवसरहरू पाएका र सामाजिक समावेशीकरणको वृहत्तर प्रगतिभित्र रहेको नेपालको विकासमा ठोस र वृहत नेतृत्व स्थानमा रहेका देख्न चाहन्छौं ।

लक्ष्य २ - हामी शहरी र ग्रामीण क्षेत्रका युवा, महिला र गरिब सीमान्तकृत समूहहरूसँग उत्थानशील जीविकोपार्जन र विगो आयआर्जन भएको हेर्न चाहन्छौं ।

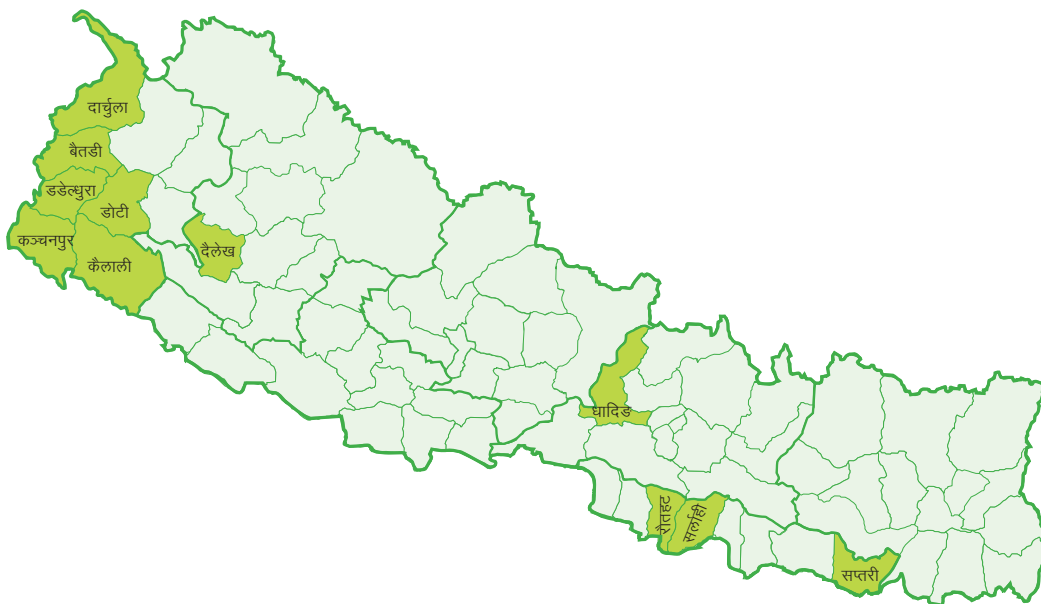
लक्ष्य ३ - हामी स्थानीयकृत जोखिम व्यवस्थापन र प्रतिकार्यमार्फत विपद्हरूको सामना गर्ने क्षमता वृद्धि भएको उत्थानशील समुदायहरू देख्न चाहन्छौं ।

लक्ष्य ४ - हामी सुदृढ पानी सुशासन र वातावरणीय व्यवस्थापन तथा जलवायु सङ्कटलाई सम्बोधन गर्ने क्षमता विकास भएको देख्न चाहन्छौं ।

भौगोलिक रूपमा समेटिएका क्षेत्र

सुदूरपश्चिम प्रदेश (दार्चुला, बैतडी, डडेल्धुरा,

कञ्चनपुर, बझाङ, डोटी, कैलाली)

कर्णाली प्रदेश (दैलेख)

बागमती प्रदेश (धादिङ)

मधेश प्रदेश (रौतहट, सर्लाही, सप्तरी)

२०२१ मा हाम्रो पहुँच

लैङ्गिक तथा सामाजिक
न्याय कार्यक्रम मार्फत

१,४४०

मानिससम्म प्रत्यक्ष
रूपमा पुगिएको ।

पानी सुशासन कार्यक्रम
मार्फत

२८,७६८

मानिससम्म प्रत्यक्ष
रूपमा पुगिएको ।

उत्थानशीलता तथा
जलवायु न्याय
कार्यक्रम मार्फत

२,६८,२६५

मानिससम्म प्रत्यक्ष
रूपमा पुगिएको ।

प्रत्यक्ष रूपमा

२,९८,४७३

मानिससम्म पुगिएको

५३% ३७%

महिला युवा

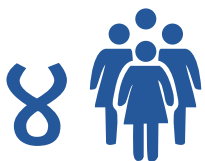
लैङ्गिक कार्यक्रम

अक्सफामको लैङ्गिक कार्यक्रम नेपालमा महिला, किशोरी र बालिकाहरूले स्वतन्त्र भएर जीवनको निर्णय लिन सक्ने, समान अवसरहरूको उपभोग गर्न पाउने र ठोस तथा वृहत नेतृत्व पदहरू धारण

गर्न सक्ने क्षमता विकास गर्नका लागि प्रतिबद्ध छ । यस कार्यक्रमले महिला, किशोरी र बालिकाहरू, विशेष गरी प्रभावित वर्गहरूलाई गरिबीको दुष्चक्र तोड्न सहयोग गर्ने लक्ष्य राखेको छ । महिला,

किशोरी तथा बालिकाविरुद्धको हिंसा र बाल तथा जबरजस्ती विवाह नेपालमा व्याप्त छ, जसले परिवार, उत्पादकत्व र अर्थतन्त्रमा असर पारेको छ । लैङ्गिक सवालहरूको सम्बोधन गर्ने नीति निर्माणमा उल्लेख्य प्रगति भए पनि त्यसको कार्यान्वयन सुस्त छ । साथै, वि.सं. २०७४ मा स्थानीय, प्रदेश, सङ्घीय र राष्ट्रिय सभामा महिला प्रतिनिधित्वमा उल्लेख्य प्रगति भएको देखिन्छ । वि.सं. २०७४ को स्थानीय निर्वाचनमा ४०% महिला निर्वाचित भएका थिए भने वि.सं. २०७९ को स्थानीय तहको निर्वाचनमा ४१% महिला निर्वाचित भएका छन् । तर पनि अधिकांश कार्यकारी पदहरू पुरुषहरूले ओगटेको वास्तविकता सामु राजनीतिक नेतृत्वको भूमिकामा महिलाहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता अभै पनि चुनौतीपूर्ण नै रहेको पाइन्छ । हाम्रो लैङ्गिक न्याय कार्यक्रमले सयौं महिलाहरूको क्षमता विकास मार्फत उनीहरूको समुदायमा महिलाको तत्कालका आवश्यकता र अन्यायलाई सम्बोधन गर्ने सबल वातावरण र आत्मविश्वास निर्माण गरी उनीहरूलाई नेतृत्व र राजनीतिक सहभागितामा अघि बढ्न सहयोग गरेको छ ।

उपलब्धिहरू

बैतडी र डडेल्धुरामा ४ वटा महिला नेतृत्व मञ्च स्थापना गरियो । यस मञ्चहरू स्थानीय पालिकाहरूको स्वामित्वमा ल्याइएका छन् र पालिकाहरूले महिला नेतृत्व मञ्चका लागि एउटा कार्यकक्ष उपलब्ध गराएका छन् ।

१५७

बैतडी र डडेल्धुरामा महिला नेतृत्व मञ्चका १५७ सदस्यहरूलाई आगामी निर्वाचनका लागि सुदृढ बनाउन नेतृत्व, राजनीतिक अभियान तथा सहभागिता, महिला अधिकारको पक्षपोषण, महिला हिंसा/लैङ्गिक हिंसा र हेरचाह कार्यको मूल्याङ्कन सम्बन्धी तालिम दिइयो ।

२५%

महिला नेतृत्व मञ्चका २५% महिलाहरूले आफ्नो सम्बद्ध पार्टीबाट स्थानीय चुनावका लागि आफ्नो उम्मेदवारी दिए ।

सदस्यीय युवा महिला तथा किशोरी सञ्जाल स्थापना भएर महिनामा एक पटक नियमित बैठक सञ्चालन गर्दै आएका छन् । फलस्वरूप २०७९ को स्थानीय निर्वाचनमा ३ जना किशोरी र एक जना युवा महिला उम्मेदवार चयन भए ।

अक्सफामले सहयोग गरेको सामुदायीक संस्थाहरूबाट वि.सं. २०७९ मा सम्पन्न नेपालको स्थानीय चुनावमा ४१ जना महिला नेतृहरू विभिन्न पदमा निर्वाचित भए ।

डडेल्धुरा र बैतडीका महिला नेतृत्व मञ्चहरूले राजनीतिक दल, राष्ट्रिय महिला सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय सरकारलाई ज्ञापन पत्र बुझाए ।

जना निर्वाचित पुरुष नेतृत्वलाई हानिकारक सामाजिक मुल्य मान्यताहरू, लैङ्गिक मूल्यमान्यता, लैङ्गिक हिंसा, कामकाजी महिलाको दोहोर कार्यबोभ र महिला नेतृत्व सम्बन्धी तालिम दिइयो । महिला नेतृत्व मञ्चका महिलाहरूले स्थानीय नगरपालिकामा निर्वाचित पुरुष नेताहरू उनीहरूप्रति सहयोगी रहेको बताए ।

महिला नेतृत्व मञ्चका २५ महिलाहरूले लैङ्गिक हिंसा, महिलाहरूले गर्ने घरायसी कामको कदर र निर्वाचित महिला नेतृहरूको जिम्मेवारीबारे अभिमुखीकरण तालिमपछि उनीहरूका श्रीमान् र परिवारहरूको व्यवहारमा परिवर्तन आएको बताए ।

राजनीतिमा महिलाहरूको रूपान्तरणकारी नेतृत्व

यस परियोजनाले महिला नेतृहरूलाई सबै तहका समग्र शासन प्रक्रियामा अर्थपूर्ण र ठोस सहभागिताका लागि सबल वातावरण सिर्जना गर्ने लक्ष्य राखेको छ । वि.सं. २०७८ मा अक्सफामले गैरसरकारी साभेदार संस्था ग्रामीण विकास एवं वातावरण विकास समाज संग बैतडी र डडेल्धुरा जिल्लामा २५ सदस्यीय ४ वटा महिला नेतृत्व मञ्च गठन गर्‍यो । त्यसै गरी यस परियोजनाले २५ सदस्य र २० सदस्य भएका २ वटा युवा महिला तथा किशोरी सञ्जाल पनि गठन गर्‍यो । गठनपछि महिला नेतृत्व मञ्चहरू स्वनिर्भर हुने मार्गमा अगाडि बढ्दैछन् । महिला नेतृत्व मञ्चका सदस्यहरूले समूहको कार्यालय स्थापना र कार्यसञ्चालनका लागि स्थानीय सरकारका प्रतिनिधिहरूसँग समन्वय गरेका छन् । यी समन्वय बैठकहरूमार्फत बैतडी जिल्लाका दशरथचन्द र पाटन नगरपालिकाका स्थानीय सरकारले महिला नेतृत्व मञ्चका बैठक सञ्चालन गर्ने कार्यक्षेत्र उपलब्ध गराउनुका साथै उनीहरूको कार्यालय सञ्चालनबाट उठ्ने विद्युत

महसुल पनि तिरिरहेका छन् । अक्सफामले उनीहरूको कार्यालय स्थापनाका लागि चाहिने आवश्यक फर्निचर, कम्प्युटर र प्रिन्टर उपलब्ध गरायो ।

महिला नेतृत्व मञ्च समूहहरूले निर्वाचित अग्रज महिला नेतृहरूसँग महिनामा दुई पटक बैठक गर्छन् । यी बैठकहरू नयाँ महिला नेतृहरूका लागि सिकाइ मञ्च पनि भएका छन् । साथै, महिला नेतृत्व मञ्चका सदस्यहरूले नेतृत्व विकास, राजनीतिक अभियान, महिला अधिकारको पक्षपोषण, महिला तथा किशोरीविरुद्ध हुने हिंसा, लैङ्गिक हिंसा, नारीवादी पद्धति महिलाको घरायसी कार्यको कदर जस्ता विभिन्न क्षेत्रहरूमा आफूलाई सुदृढ बनाउन अक्सफामबाट क्षमता विकास तालिम पाए ।

नियमित बैठक र क्षमता अभिवृद्धि तालिमहरूमार्फत महिला नेतृत्व मञ्चका सदस्यहरूले आफ्नो सम्बद्ध राजनीतिक दलहरूमा महिलाको उचित

“

महिला नेतृत्व मञ्चका सदस्यहरूले नेतृत्व विकास, राजनीतिक अभियान, महिला अधिकारको पक्षपोषण, महिला तथा किशोरीविरुद्ध हुने हिंसा, लैङ्गिक हिंसा, नारीवादी सिद्धान्त, महिलाको घरायसी कार्यको मूल्याङ्कन जस्ता विभिन्न क्षेत्रहरूमा आफूलाई सुदृढ बनाउन अक्सफामबाट क्षमता विकास तालिम पाए ।

प्रतिनिधित्वका लागि सक्रिय रूपमा पैरवी गर्दै आएका छन् । फलस्वरूप वि.सं. २०७९ को स्थानीय चुनावको समयमा बैतडी र डडेल्धुरा जिल्लाबाट महिला नेतृत्व मञ्चका २७ सदस्यहरू उम्मेदवार मनोनयन भएका थिए र तीमध्ये १५ जना निर्वाचित भए । मनोनयनमा परेकाहरूमध्ये १२% दलित समुदायका थिए र ७% (३५ वर्ष मुनिका) युवा महिला थिए ।

राजनीतिक यात्रा

पार्वती भुकाल डडेल्धुरा जिल्लाको अमरगढी नगरपालिकाकी बासिन्दा हुन् । उनी आमा, सासू, श्रीमान्, दुई छोरा, बुहारी र नातिसहितको परिवारमा

बस्छिन् । उनले १४ वर्षको उमेरमा बिहे गरिन् र यही कारणले आफ्नो विद्यालयको पढाइ पूरा गर्न नसकेको उनको भनाइ छ ।

बाल्यकालदेखि नै पार्वती आफ्नो समुदायमा महिलाहरूको नेतृत्व क्षमता बढाएर, उद्यमशीलता प्रवर्द्धन गरेर र हानिकारक सामाजिक मूल्यमान्यताहरू हटाएर उनीहरूका लागि सबल वातावरण बनाउने कुरामा चासो राख्थिन् । तर महिला अधिकार र राजनीतिमा महिलाको उचित प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गर्ने सरकारी नीति र कार्यविधिबारे उनलाई कुनै जानकारी थिएन । शासनका विभिन्न तहको नेतृत्व पदमा पुरुष मात्र हुन्थे र महिलामा सीमित नेतृत्व क्षमता हुन्छ भन्ने धारणाले महिलाहरू सदस्य पद मात्रै रोज्थे । तर पार्वती यो धारणा परिवर्तन गर्न कटिबद्ध थिइन् र यसका लागि उनी आफ्नो सार्वजनिक भाषण, सञ्जालीकरण र नेतृत्व सीप सुधार गर्ने अवसर खोज्दै थिइन् ।

जब उनले आफ्नो समुदायमा अक्सफामको महिला नेतृहरूको रूपान्तरणकारी नेतृत्व नामको

परियोजना सुस्वात भएको बारे थाहा पाइन्, उनी यस परियोजनामा जोडिन उत्साहित भइन् ।

परियोजनाको उद्घाटन बैठकको क्रममा अक्सफाम र ग्रामीण विकास एवं वातावरण विकास समाज नेतृत्व विकासका लागि समुदायमा आधारित समूह महिला नेतृत्व मञ्च गठन गर्दा पार्वतीले यस समूहको नेतृत्व गर्न अध्यक्षको जिम्मेवारी लिइन् । महिला नेतृत्व मञ्चको गठनपछि पार्वतीले समूहका लागि कार्य गर्न थालिन् । उनले महिनामा दुई पटक बैठक बोलाउने, राजनीतिक नेता र सरकारी कर्मचारीलाई बैठकमा बोलाउने र सरकारका नीति, महिला अधिकार, नेतृत्व शैली र राजनीतिक अभियानका बारेमा साथी सहकर्मी सिकाइ मार्फत जानकारी गराउने गर्थिन् ।

अक्सफाम र ग्रामीण विकास तथा वातावरण व्यवस्थापन समाजले महिला नेतृत्व मञ्चलाई नेतृत्व सीप, महिलाले गर्ने घरायसी कामको कदर, महिला

प्रतिनिधित्व प्रवर्द्धन गर्ने नीति, हानिकारक सामाजिक मूल्यमान्यता, लैङ्गिक समता तथा समानतासम्बन्धी क्षमता विकास तालिम र कार्यशालाहरू आयोजना गरेर सहयोग गर्‍यो । यी तालिम मार्फत पार्वतीमा बिस्तारै आफ्नो समुदायको नेतृत्व गर्ने आत्मविश्वास बढ्दै गयो ।

उनी अमरगढी नगरपालिकाको उपमेयरमा उम्मेदवार बन्न चाहन्थिन् । उनको अनुसार सुस्मा पार्टीका सदस्यहरूले पार्वतीसँग चुनावमा मतदातालाई आकर्षित गर्न सक्ने क्षमता छैन भन्ने सोच राखे ।

“उनीहरूले मलाई म चुनाव जित्दिनँ भन्थे, तर म जित्नेछु भनेर मैले उनीहरूलाई भनँ,” पार्वतीले भनिन् । “मैले मेरो पार्टीका सदस्यहरूलाई चुनावमा मलाई उम्मेदवार बनाउनु भनेर मनाउने प्रयासमा दिन रात काम गरें । अन्ततः उनीहरू सहमत भए र उपमेयर पदका लागि मलाई मनोनयन गरे,” उनले भनिन् ।

“

उनले महिनामा दुई पटक बैठक बोलाउने, राजनीतिक नेता र सरकारी कर्मचारीलाई बैठकमा बोलाउने र सरकारका नीति, महिला अधिकार, नेतृत्व शैली र राजनीतिक अभियानका बारेमा साथी सहकर्मी सिकाइ मार्फत जानकारी गराउने गर्थिन् ।

पार्वतीले आफैंबाट एउटा उदाहरण सिर्जना गर्नुका साथै महिला नेतृत्व मञ्चका अन्य सदस्यहरूलाई पनि प्रेरित गरिन् । महिला नेतृत्व मञ्चको सहयोगमा नेपालमा वि.सं. २०७९ को स्थानीय निर्वाचनमा विभिन्न पदमा १५ जना महिला सदस्य निर्वाचित भएका थिए ।

कोभिड पुनर्लाभ रणनीति तथा कार्यका लागि युवा नेतृत्वको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण पहल

अक्सफाम र गैरसरकारी संस्था साभेदारहरू सीमान्तकृत महिलाका लागि महिला संस्था र युवालयले युवालाई सक्रिय नागरिकको हैसियतले लैङ्गिक समानता अभिवृद्धि गर्ने, जलवायु परिवर्तन अनुकुल र लैङ्गिक रूपान्तरणकारी उद्यमीका रूपमा स्थापित गर्दै अन्ततः कोभिड पछि पुनर्लाभको चरणमा मानव पूँजी निर्माणमा सहयोग गर्दछ । युरोपेली संघको आर्थिक सहयोग रहेको यो परियोजना पुष २०७९ मा सुरु भयो । यो परियोजना दैलेख र बैतडी जिल्लामा सञ्चालित छ । यस परियोजना

मार्फत अक्सफाम र साभेदारहरूले युवा पुरुष र युवा महिलाहरूलाई परिवर्तनको संवाहकको रूपमा स्थापित गर्न, युवाहरूलाई व्यावसायिक तालिम प्रदान गर्न र जलवायु अनुकुल व्यवसाय मोडेल स्थापना गर्न कार्य गरिरहेका छन् । परियोजनाले २५ हजार युवा पुरुष र युवा महिलासँग प्रत्यक्ष रूपमा काम गर्ने लक्ष्य राखेको छ र यस क्रममा कोभिड पुनर्लाभपछिका समयमा सकारात्मक परिवर्तन संवाहकका रूपमा उनीहरूको सक्रिय सहभागिता अभिवृद्धि गर्नेछ ।

“

यस परियोजना मार्फत अक्सफाम र साभेदारहरूले युवा पुरुष र युवा महिलाहरूलाई परिवर्तनको संवाहकको रूपमा स्थापित गर्न, युवाहरूलाई व्यावसायिक तालिम प्रदान गर्न र जलवायु अनुकुल व्यवसाय मोडेल स्थापना गर्न कार्य गरिरहेका छन् ।

पानी, सरसफाइ तथा स्वास्थ्य र जल सुशासन कार्यक्रम

अक्सफामको पानी तथा सरसफाइ र पानी सुशासन कार्यक्रमले पानी व्यवस्थापन सुधारको माध्यमबाट पानीको दिगो आपूर्ति सेवाहरूको पहुँच वृद्धि गर्दछ । अक्सफामले पूर्वाधार विकास, बजारीकरण र वित्तीय लगानी, कार्यक्षमता तथा दिगोपन र

व्यवहार परिवर्तनमा काम गरेर माग सिर्जनामार्फत पानी व्यवस्थापन प्रयास गर्दछ । त्यसै गरी पानीका स्रोतहरूमा जलवायु परिवर्तनको प्रभावलाई सम्बोधन गर्न अक्सफामले नदीको उत्थानशीलता र एकीकृत जलस्रोत व्यवस्थापन पद्धतिहरूमार्फत

“

अक्सफामको पानी तथा सरसफाइ (वास) र पानी सुशासन कार्यक्रमले पानी सुशासनमा सुधारको माध्यमबाट पानीको दिगो आपूर्ति सेवाहरूको पहुँच वृद्धिमा काम गर्दछ

जलस्रोत व्यवस्थापन गर्दछ । साथै, पानी सुशासन कार्यक्रमले गरिब, सामाजिक रूपमा उपेक्षित महिला र पुरुषहरूमा रहेका पानी असुरक्षाका चुनौतीहरूलाई सम्बोधन गरी सुरक्षित पानी, सरसफाइ र प्राकृतिक स्रोतहरूमा दिगो तथा समतामूलक पहुँचका लागि प्रणालीगत परिवर्तन हासिल गर्ने उद्देश्य लिएको छ । जलवायु परिवर्तन र प्राकृतिक विनासकाका कारण पानीजस्ता प्राकृतिक स्रोतहरू घट्दै गएका छन् । तसर्थ, यस कार्यक्रमले जलाधार तहमा जलस्रोतको अवस्था र यसको प्रभावकारी सुशासन बढाउँदै कुनै पनि घरपरिवार सुरक्षित खानेपानी र सरसफाइ सुविधाबाट वञ्चित नहुने सुनिश्चित गर्ने लक्ष्य राखेको छ ।

उपलब्धिहरू

दुईवटा गाउँपालिकाले (धादिङको बेनीघाट रोराङ र ज्वालामुखी) ग्रामीण खानेपानी व्यवस्थापन नीति विकास गरी अनुमोदन गरेका छन् । यस नीतिले ग्रामीण खानेपानी योजनाहरूको दिगो व्यवस्थापन गर्ने स्वनिर्भर ग्रामीण खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड गठन गर्नेछ ।

नेपाल र भारतबीच साझा रहेको महाकाली नदीको माध्यमबाट सीमापार जल सहकार्य गर्दै न्यापिटङ प्रदर्शन गरियो । यस प्रयासले दुवै देशका नदीतटीय समुदाय र निजी क्षेत्रहरूबीच पर्यटनका लागि अवसरहरू र उन्नत सञ्चार खुला गरेको छ ।

२८,७६८ जनसङ्ख्याको सुरक्षित खानेपानी र पर्याप्त खानेपानी सेवाहरूप्रतिको पहुँचमा सुधार भएको । सबैभन्दा सङ्कटासन्न र सीमान्तकृत परिवारहरूलाई प्राथमिकता दिइएको ।

ट्रोसा परियोजना मार्फत गठित २७ महिला सशक्तीकरण केन्द्रलाई प्रस्ताव तयारी तालिम दिएर सक्षम बनाइएको । परिणामस्वरूप यी महिला सशक्तीकरण केन्द्रहरूले स्थानीय सरकारहरूसमक्ष ६० वटा प्रस्ताव पेश गरे, त्यसमध्ये ३५ प्रस्तावहरूले सडक निर्माण, दूरसञ्चार टावर, सिँचाई र खानेपानी क्षेत्रमा आर्थिक सहयोग प्राप्त गरे, यी सबै महिला सशक्तीकरण केन्द्रहरूद्वारा निर्धारित प्राथमिकताका क्षेत्र थिए ।

१६१

डडेल्धुराको भागेश्वर गाउँपालिकाको चुदी गाउँमा अहिले एउटा प्राथमिक विद्यालय र अन्य १६१ जनाले बिजुलीमा पहुँच पाएका छन् ।

दक्षिण एसियाली सीमानदी परियोजना

दक्षिण एसियाली सीमानदी परियोजनाले (ट्रोसा) नदीतटीय क्षेत्रका बासिन्दाहरूको पानीका स्रोतहरूमा पहुँच र नियन्त्रण बढाएर नेपालको महाकाली नदी समुदायको गरिबी घटाउने मा केन्द्रित छ। सीमापार नदी परियोजना क्षेत्रीयस्तर कार्यक्रम हो र यसमा स्वीडेनको

अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहयोग निकाय सीडाको आर्थिक सहयोग रहेको छ भने अक्सफाम नोभिबले यसलाई व्यवस्थापन गरेको छ। ट्रोसा परियोजना नेपालमा इसिमोड, विश्व वन्यजन्तु कोष/पीईआई, आइयुसीएन, ग्रामीण विकास एवं वातावरण विकास समाज, ग्रामीण महिला विकास तथा एकता केन्द्र,

नीड्स नेपाल र सङ्कल्प/सामुदायिक ग्रामीण विकास समाजको संयुक्त साभेदारीमा सञ्चालन भएको हो। पैरवी कार्यक्रमको रूपमा रहेको यो परियोजनाले महिला सशक्तीकरण केन्द्रहरू मार्फत नदीतटीय समुदायलाई सशक्तीकरण गरेको छ। ट्रोसा परियोजनाले सुदूरपश्चिम प्रदेशका चार जिल्ला कञ्चनपुर, डडेल्धुरा, बैतडी र दार्चुलामा कुल २७ महिला सशक्तीकरण केन्द्र गठन गरेको छ। महिला सशक्तीकरण केन्द्रहरूले सीमापार जलस्रोत व्यवस्थापन सम्बन्धी मुद्दाहरूमा संवाद र निर्णय प्रक्रियामा महिलाको क्षमता बढाउने र नदी जलाधार समुदायहरूको अधिकार रक्षा गर्न सरकारी तथा निजी क्षेत्रका नीति र अभ्यासहरू सुधार का लागि पहल गर्दछन्। यो परियोजनाले क्षमता विकासका तालिम, पक्षपोषण र पैरवी तालिम, अवलोकन भ्रमण, नागरिक विज्ञान पद्धति र अन्य सान्दर्भिक उपायहरूमार्फत मार्फत महिला सशक्तीकरण केन्द्रलाई सशक्त बनाउदछ।

प्रत्येक वर्ष विपत्तिको रूपमा देखा पर्ने समस्याको प्रकृतिमा आधारित समाधान

© श्रीधरराज आर्यल/अक्सफोम

“

वृक्षारोपण गर्ने सबभन्दा उपयुक्त समय भनेको २० वर्ष पहिले हो । दोस्रो सबभन्दा उपयुक्त समय भनेको अहिले हो । चिनिया उखान

परशुराम नगरपालिकाको परिगाउँमा रहेको बहादुरे महिला सशक्तीकरण केन्द्रका सदस्यले यस उखानलाई चरितार्थ गरेका छन् । एड्भान्स सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहसँग मिलेर बहादुरे महिला सशक्तीकरण केन्द्रका महिलाले रङ्गुन नदीको बाढीले बगाएर ल्याएका चट्टान र अन्य फोहोरले भरिएर बाँभो बनेको जमिनमा वृक्षारोपण गरी वन विकास गरेका छन् ।

बहादुरे महिला सशक्तीकरण केन्द्रका संयोजक भावना खड्का भन्छिन्, “बाढीले दश घरपरिवारलाई

वृक्षारोपण पहिले

विस्थापित गर्नुका साथै १० बिघा खेतीयोग्य जमिन बाँफो बनाएको छ । ती मानिसहरू माथिको गाउँमा रहेको आश्रयस्थलमा बस्छन् । त्यहाँ उनीहरूसँग जग्गा छैन, तर जाने ठाउँ अन्त कतै नभएकोले

त्यहाँ बस्न बाध्य छन् । उनीहरूले खेती गरिरहेको जग्गा रङ्गुन खोलाले बगाएर लग्यो । बाढीले अब थप क्षति नहोस् भनेर हामीले यहाँ वृक्षारोपणको पहल गर्‍यौं ।”

अक्सफाम नेपालका परियोजनाका प्रबन्धक राजन सुवेदी सिर्जनशील समाधानमा विश्वास गर्छन् । उनको भनाइअनुसार दक्षिण एसियाका सीमापार नदी जलाधारे परियोजना जस्ता पैरवीमूलक कार्यक्रमहरूको सफलताको मूल सिर्जनशील समाधानहरू निर्माण गर्न सक्षम हुनु हो र यो कार्य समुदायबाट भए अझ राम्रो हुन्छ । सुवेदीको बुझाइअनुसार अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवस महिला सशक्तीकरण केन्द्रका सदस्यहरूलाई सिर्जनशील समाधान अपनाउन प्रेरित गर्ने एउटा उत्तम अवसर हो । तसर्थ, महिला सशक्तीकरण केन्द्रका सदस्यहरू र अक्सफामको साभेदार गैरसरकारी संस्था रूडुकले प्लेकार्डसहितको परम्परागत न्यालीको सट्टा अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवसका लागि प्रभावकारी कार्यक्रम विकास गर्नुपर्ने उनको प्रस्ताव रहेको थियो । तत्पश्चात बहादुरे महिला सशक्तीकरण केन्द्रले उन्नत सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका सदस्य र स्थानीय साभेदार गैरसरकारी संस्था रूडुकसँग परामर्श गरी वृक्षारोपणको पहल अगाडि बढाउने सोच ल्यायो ।

भावना खड्का भन्छिन्, “हामीले एडभान्स सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह र स्थानीय गैरसरकारी संस्था रूडुकसँग मिलेर यो वन बनाएका हौं । यसमा

वृक्षारोपण पछि

भावना खड्का भन्छिन्, 'हामी थप बिरुवाहरू माग गर्नेछौं र रुख नभएका ठाउँमा रोप्नेछौं। यस वनको संरक्षणका लागि हामीले महिला वनपाले पनि राखेका छौं। जङ्गलमा घाँस काट्न आउने महिलाहरूबाट सङ्कलन गरी उठाइएको पैसाबाट हामीले वनपाललाई तलब दिन्छौं। यस वनलाई थप दिगो बनाउन सम्बन्धित सबै निकाय र संस्थाहरूले हामीलाई सहयोग गर्ने आशा पनि राखेका छौं।

बहादुरे महिला सशक्तीकरण केन्द्रको ठूलो योगदान छ, हामीले यस ठाउँलाई हरियाली बनाउन विभिन्न प्रजातिका बिरुवा रोप्यौं। यहाँ पहिले केही थिएन, केवल बालुवा र ढुङ्गा मात्र थियो।”

अब वनको दिगोपनबारे कुरा गरौं : महिला सशक्तीकरण केन्द्रले यस वनलाई दिगो बनाउन कसरी योजना बनाउँछ ?

वृक्षारोपण कार्य गरेर मात्र सधैं वन बन्दछ भन्ने हुँदैन। रुखहरू बाँच्नका लागि यस क्षेत्रमा हुर्कने स्थानीय प्रजातिका बिरुवाहरू रोप्नुपर्छ। बहादुरे महिला सशक्तीकरण केन्द्रका सदस्यहरूले यही गरेका छन्। उनीहरूले खयर, सिसौ, बाँस र घाँसका प्रजातिहरू रोपेका छन्।

पानीको बहुउपयोग परियोजना

डडेल्धुरा जिल्लामा पर्ने भागेश्वर गाउँपालिकाको महाकाली नदी छेउमा रहेको चुडी गाउँबाट महाकाली नदीको अर्को छेउमा रहेको भारतीय भूभाग देख्न सकिन्छ । बिजुली नहुँदा यहाँका गाउँलेहरू अहिलेसम्म अन्धकारमा बस्दै आएका थिए, र नदी पारीपट्टि बिजुलीले उज्जालो भएको भारतीय क्षेत्रलाई हेर्दै मन खिन्न पार्दथे । यहाँका मानिसहरू ससाना सोलार प्यानलहरूमा निर्भर थिए र लामो मनसुन वा जाडो मौसमा धेरै दिनसम्म कुहिरो लाग्ने दिनहरूमा काम नै गर्दैनथ्यो र यसबाट निस्कने बिजुली कुनै काम नलाग्ने गरी धेरै मधुरो बल्थ्यो । यस क्षेत्रमा रहेको एउटा मात्र विद्यालयले कम्प्युटर वा प्रिन्टर देखेकै थिएन । यो गाउँ डडेल्धुराको बाँकी भागबाट अलगिएको छ । कृषि उत्पादन निर्वाहमुखी मात्र थियो र गाउँलेहरू धान कुटाउन, पीठो पिसाउन र तोरीको तेल पेलनका लागि मिलसम्म पुग्न जङ्गल र पहाडको बाटो हुँदै धेरै दिनसम्म हिँड्नुपर्ने बाध्यता थियो । बिजुली नहुँदा गाउँलेहरू राति गाउँमा हिँडडुल गर्न डर मान्थे । त्यसमाथि सिँचाइको सुविधा

नहुँदा थुप्रै हेक्टर जमिन प्रयोगहीन अवस्थामा थियो र फलस्वरूप धान उत्पादन पनि अपुग हुने गर्दथ्यो ।

यो परियोजना अन्तर्गत भागेश्वर गाउँपालिकाको चुडी गाउँमा पहिलो पटक २७ घरपरिवारलाई बिजुली उपलब्ध गराउन लघु जलविद्युत स्टेशन निर्माण गरियो र सो गाउँपालिकाभित्रका अन्य गाउँका थप ८८ घरपरिवारमा विस्तार गर्न सकिने यसको क्षमता थियो । यस लघु जलविद्युतले हलर, ग्राइन्डर र तेल निकाल्ने मेसिनका लागि पनि बिजुली उपलब्ध गराउँछ । डडेल्धुरा बहुउपयोग प्रणाली परियोजना अन्तर्गत एउटा बहुउपयोग समाधान स्थापना भएको : जहाँ चामागड नदीको पानीलाई सिँचाइ नहर (सरकारले पहिले नै निर्माण गरिसकेको) हुँदै लघु जलविद्युत स्टेशन मार्फत बिजुली उत्पादन गर्न फोरबेमा पठाइन्छ र फोरबेबाट बढी भएको पानीलाई फेरि सिँचाइ प्रणालीमा पठाइन्छ । चामागड लघु जलविद्युतको उत्पादन क्षमता ९ किलोवाट देखि १० किलोवाटसम्म रहेको छ । टेलरेसबाट निस्कने

“

यो गाउँ डडेल्धुराको बाँकी भागबाट अलगिएको थियो । कृषि उत्पादन निर्वाहमुखी मात्र थियो र गाउँलेहरू धान कुटाउन, पीठो पिसाउन र तोरीको तेल पेलनका लागि मिलसम्म पुग्न जङ्गल र पहाडको बाटो हुँदै धेरै दिनसम्म हिँड्नुपर्ने बाध्यता थियो ।

बढी भएको पानीलाई २५५ मिटर लामो सिँचाइ नहरमार्फत सिँचाइका लागि व्यवस्थापन गरिएको छ । हालै सङ्घीय सरकारले टेलरेसबाट निस्कने बढी भएको पानीलाई थप खेतीयोग्य जमिनमा प्रवाहका लागि सिँचाइ नहर विस्तार गर्न करिब ८० लाख रुपैयाँ लगानी गर्ने निर्णय गरेको छ ।

ग्रामीण क्षेत्रमा खानेपानी प्रणाली दिगोपनका लागि वैकल्पिक व्यवस्थापन पद्धती

© युष्मा पन्त/अससकाम

विगत दुई दशकमा जनसङ्ख्यालाई सुरक्षित खानेपानी उपलब्ध गराउने काममा प्रगति सुस्त देखिएको छ । पाइपबाट उपलब्ध खानेपानीमा पहुँच भएका जनसङ्ख्याको प्रतिशत सन्तोषजनक देखिए तापनि खानेपानी उपभोक्ता समितिहरूको न्यून प्राविधिक तथा व्यवस्थापकीय क्षमता, खानेपानी योजनाहरूको सञ्चालनका लागि उचित वित्तीय मोडेलको अभाव, पानीको स्रोत सुक्दै जानु र प्राविधिक विफलताका कारण ग्रामीण/अर्धशहरी क्षेत्रमा यी पाइपयुक्त खानेपानी प्रणालीहरूको सञ्चालन कार्यक्षमता अभै ठूलो समस्याको रूपमा रहेको छ । प्रत्येक वर्ष सरकार र विकास साभेदार हरूबाट खानेपानी पूर्वाधारमा उल्लेख्य बजेट लगानी गरिँदै आइएको भए पनि खानेपानी प्रणालीहरू बिग्रने र मर्मत नहुने गर्दा वित्तीय दिगोपन असर पर्नुका साथै खानेपानी योजनामा जनताको विश्वास घट्दै गएको छ । सुरक्षित र दिगो खानेपानी उपलब्धताको

सुनिश्चित गर्न का लागि वैकल्पिक व्यवस्थापनको आवश्यकता देखा परेको हो ।

खानेपानी योजनालाई आधारभूत प्राविधिक मापदण्डमा निर्माण र स्तरोन्नति गरी स्थानीय जनतालाई सुरक्षित र खानेपानी उपलब्ध गराउने र यी योजनाहरूलाई हरेक गाउँ र नगरपालिकामा स्थित खानेपानी व्यवस्थापन बोर्डको मातहतमा ल्याएर दिगोपन सुनिश्चित गर्ने उद्देश्यले धादिङ, रौतहट र सर्लाही जिल्लामा वैकल्पिक व्यवस्थापन मोडेल परियोजना सञ्चालन गरिएको छ । पाउल ड्यु जेन्सेन/गुन्डफोस फाउन्डेसनको आर्थिक सहयोगमा सञ्चालित यस परियोजनाले ग्रामीण खानेपानी योजनाका लागि वैकल्पिक व्यवस्थापन मोडेलको कार्यान्वयन र सञ्चालन मार्फत दिगो व्यवस्थापन र प्रभावकारी सुशासन विकास गराउने लक्ष्य राखेको छ ।

यस परियोजनामा गाउँपालिका र अर्धशहरी नगरपालिकाहरूमा सञ्चालित वृहत्तर खानेपानी योजनाहरूलाई त्यहाँको बोर्डले व्यवस्थापन गर्दछ । बोर्डले यसअन्तर्गत जिम्मेवार व्यवस्थापन, प्रभावकारी मर्मत तथा सम्भार, नियमित निरीक्षण, खानेपानी सेवा विस्तारको क्रममा गुणस्तरीय निर्माण र उपभोक्ताहरूले तिरेका नियमित शुल्कअनुसार निरन्तर खानेपानी सेवाहरू उपलब्ध गराउने कुराको सुनिश्चित गर्ने लगायतका कार्य गर्नेछ । अक्सफामले खानेपानी प्रणालीको दिगोपनका लागि स्थानीय र नेपाल सरकार र निजी सेवा प्रदायकहरूसँग मिलेर काम गर्दछ । त्यस्तै, अक्सफामले यस परियोजना अन्तर्गत NWASH पोर्टल प्रयोग गरी पानी, सरसफाई तथा स्वास्थ्य योजना बनाउन पाँचवटा नगरपालिकालाई सहयोग गर्न खानेपानी तथा ढल व्यवस्थापन विभागलाई सहयोग गर्दछ ।

“

बोर्डले यसअन्तर्गत जिम्मेवार व्यवस्थापन, प्रभावकारी मर्मत तथा सम्भार, नियमित निरीक्षण, खानेपानी सेवा विस्तारको क्रममा गुणस्तरीय निर्माण र उपभोक्ताहरूले तिरेका नियमित शुल्कअनुसार निरन्तर खानेपानी सेवाहरू उपलब्ध गराउने कुराको सुनिश्चित गर्ने लगायतका कार्य गर्दछ ।

वैकल्पिक व्यवस्थापन मोडेलअन्तर्गत ग्रामीण खानेपानी व्यवस्थापन बोर्डको गठन

वैकल्पिक व्यवस्थापन मोडेल पाउल ड्यु जेन्सेन/ग्रुन्डफोस फाउन्डेसनको आर्थिक सहयोगमा अक्सफाम र गैरसरकारी संस्था साभेदारहरू सामुदायीक उत्थानपद्धतिका लागि मञ्च, ग्रामीण विकास केन्द्र र बागमती सेवा समाज नेपालबाट सञ्चालित परियोजना हो । यस परियोजना सञ्चालनका लागि विभिन्न सरोकारवालाहरूसँग परामर्श गरिएको थियो । यस क्रममा सरकारी, गैरसरकारी, वित्तीय सङ्घसंस्था, निजी क्षेत्र, खानेपानी उपभोक्ता

समिति र समुदायहरूले नेपालमा खानेपानी योजनाहरू राम्रोसँग सञ्चालन हुन नसक्नुका समस्या समाधान गर्न ग्रामीण खानेपानी बोर्ड व्यवस्थापन मोडलको सोच अगाडि ल्याएका छन् ।

खानेपानी तथा सरसफाइ व्यवस्थापन विभागको हालैको प्रतिवेदन (वि.सं. २०७७) ले २८.१३% खानेपानी योजनाहरू मात्र पूर्ण रूपमा सञ्चालनमा रहेको र बाँकी ७२% लाई मर्मतसम्भार गर्नुपर्ने देखाएको छ । अक्सफामले वि.सं. २०७६ मा खानेपानी योजनाहरू राम्रोसँग सञ्चालन नहुनुको कारणहरू पहिचान गर्न एउटा अध्ययन गरेको थियो । यस अध्ययनले केन्द्रीकृत वित्तीय व्यवस्थापन प्रवर्द्धन गर्ने, प्राविधिक कार्यहरूका लागि विज्ञहरूसँग करार गर्ने, डिजिटल प्लेटफर्महरू प्रवर्द्धन गर्ने, वैज्ञानिक शुल्क प्रणाली सुरु गरी उपभोक्ताहरूलाई शुल्क तिर्न प्रोत्साहित गर्ने र पाइपहरू जोड्न दक्ष कामदारहरू लगाउने जस्ता कार्यहरू गरेमा मात्र खानेपानी योजनाहरूलाई थप दिगो हुन सक्नेछ भन्ने कुरा पहिचान गर्‍यो । अध्ययनले छरिएर रहेका र व्यवस्थापन नगरिएका खानेपानी योजनाहरूलाई हरेक नगरपालिका वा गाउँपालिकामा रहने एकल खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड मातहतमा ल्याएमा खानेपानी योजनाहरूको दिगोपन सुनिश्चित हुने कुरा पनि पहिचान गरेको छ ।

अक्सफाम र वैकल्पिक व्यवस्थापन परियोजनाका लागि यसका विकास साभेदारहरूको नियमित कार्यक्रममार्फत धादिङको ज्वालामुखी गाउँपालिकामा वि.सं. २०७८ फागुन मा ग्रामीण खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड गठन गर्ने निर्णय गरी बोर्डको नीतिलाई स्थानीय सरकारले अनुमोदन गरेसँगै बोर्डको गठन भएको छ । खानेपानी व्यवस्थापन बोर्डको अवधारणा हाल बेनीघाट रोराङ गाउँपालिका (धादिङ), राजपुर नगरपालिका (रौतहट), र हरिपुर नगरपालिका (सर्लाही) गरी तीनवटा नगरपालिकामा कार्यान्वयनमा रहेको छ । बेनीघाट रोराङले बोर्ड नीति अनुमोदन गरिसकेको छ भने बाँकी दुई नगरपालिकामा प्रक्रिया अघि बढिरहेको छ ।

ग्रामीण खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड अक्सफाम र साभेदार संस्थाद्वारा स्थानीय सरकारी अधिकारीहरूसमक्ष पहिलो पटक ल्याइएको एक नयाँ अवधारणा भएकोले यसलाई थप विकास गर्नु एउटा चुनौती थियो । खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड स्थापना र सञ्चालनका लागि कुनै मार्गदर्शक नीति वा अभ्यास थिएन । तसर्थ पहिलो चरण र पहिलो प्रमुख चुनौती

बेनीघाट रोराङ गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड - ५ संख्या - ९ मिति: १५ फागुन २०७८

भाग - १

बेनीघाट रोराङ गाउँपालिका ग्रामिण खानेपानी व्यवस्थापन बोर्डको सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको ऐन, २०७८

स्थानीय राजपत्र

ज्वालामुखी गाउँपालिका, धादिङद्वारा प्रकाशित		
खण्ड ५	संख्या ६	मिति: २०७८/०९/२०

भाग २

ज्वालामुखी गाउँपालिका

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ दफा १०२ को उपदफा (२)
बमोजिमको ज्वालामुखी गाउँ कार्यपालिकाले बनाएको तल लेखिए बमोजिमको
कार्यविधि सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

सम्बन्धित २०७८ सालको कार्यविधि संख्या ६

ज्वालामुखी गाउँपालिकाको ग्रामिण खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड सञ्चालन निर्देशिका, २०७८

प्रस्तावना

गाउँपालिका क्षेत्रमा खानेपानी तथा सरसफाई सेवालाई व्यवस्थित, नियमित, तथा गुणस्तरयुक्त बनाइ त्यस क्षेत्रका बासिन्दालाई प्रभावकारी र भरपर्दो सेवाप्रदान गर्ने गराउने र उचित व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धमा ग्रामिण खानेपानी व्यवस्थापन बोर्ड सञ्चालन निर्देशिका, २०७८ स्थापना र सञ्चालन गर्न बाज्जनीय भएकोले,

भनेको बोर्ड नीति बनाउनु थियो । हाल रहेका खानेपानी उपभोक्ता समिति, स्थानीय सरोकारवाला र निजी सेवा प्रदायकहरू, सङ्घीय स्तरमा खानेपानी विभाग र गाउँ/नगरपालिकाहरूका साथै समुदायहरूसँगको निरन्तर समन्वयबाट अक्सफाम र साभेदारहरूले ज्वालामुखी गाउँपालिकामा बोर्ड गठन, बेनीघाट रोराङ गाउँपालिकामा बोर्ड नीति अनुमोदन, हरिपुर

र राजपुर नगरपालिकामा बोर्ड नीति निर्माण प्रक्रिया बढाएका छन् । यसका साथै परियोजना मार्फत राम्रोसँग सञ्चालनमा नआएका खानेपानी योजनाहरूको मर्मतसम्भार गर्ने र समुदायहरूको खानेपानीमा प्रत्यक्ष पहुँच व्यवस्था गर्न प्रत्येक घरमा एउटा धारा निर्माण पनि भइरहेको छ ।

उत्थानशीलता तथा जलवायु कार्यक्रम

उत्थानशीलता तथा जलवायु कार्यक्रमले जीविकोपार्जनका अवसर, जलवायु परिवर्तन अनुकूल कृषि अभ्यास, जलवायुप्रति उत्थानशील रहने स्थानीय बाली प्रजातिका आनुवंशिक स्रोतहरूको संरक्षण र वातावरणीय व्यवस्थापनका माध्यमबाट शहरी र ग्रामीण क्षेत्रमा युवा, महिला र सीमान्तकृत समूहहरूको जीविकोपार्जन र आर्थिक सुरक्षालाई प्रवर्द्धन गर्दछ । यस कार्यक्रमले स्थानीयकृत जोखिम व्यवस्थापन, मानवीय प्रतिकार्य र प्रभावकारी वातावरणीय व्यवस्थापन अभ्यासहरू प्रदर्शन गरी समुदायहरूको विपद् तथा जलवायु परिवर्तनका प्रभावहरूको सामना गर्ने क्षमता विकास गर्दछ । यस कार्यक्रमले साना तथा मझौला उद्योगहरूको वित्तीय व्यवस्थापन, बजारीकरण र व्यवसाय विस्तार क्षमतालाई बलियो बनाउनुका साथै साना किसान र उत्पादकहरूको आयआर्जन बृद्धि गर्न पनि सहयोग पुऱ्याउँछ । नेपाल भौगोलिक विशेषताहरू र जलवायु परिवर्तनका कारण संधै प्राकृतिक विपद्हरूको उच्च जोखिममा रहेको मुलुक हो र यस जोखिमलाई जलवायु सङ्कटको प्रभावले भन्ने बढाएको छ । कोभिड-१९ र जलवायु परिवर्तनले सङ्कटासन्न मानिसहरूलाई अझ गरिबीतर्फ धकेलेको छ ।

उपलब्धिहरू

४० सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिको गठन, पुनर्गठन र सुदृढीकरण । सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति अक्सफाम/राष्ट्रिय वातावरण तथा समविकास समाज द्वारा सञ्चालित सामुदायिक पूर्वतयारी, शीघ्र प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभ परियोजना अन्तर्गत गठन गरिएको स्थानीय स्वयंसेवी समूह हो । यस समूहमा महिला र पुरुष गरी १३ जना सदस्य हुन्छन् । उनीहरूलाई जुनसुकै सङ्कटको प्रतिकार्य गर्न र विपद्को समयमा गाउँमा खोज तथा उद्धार कार्यमा सक्रिय रूपमा जुट्न सक्ने गरी तालिम दिइएको छ ।

५३ सामुदायिक सङ्घसंस्थाका २५३ व्यक्तिहरूलाई जीविकोपार्जन सहयोगी सीपहरू प्रदान गरियो ।

भीमदत्त र दोधारा-चाँदनी नगरपालिका र बेलडाँडी गाउँपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७५ को धारा २७ अनुसार नगद भौचर सहायता निर्देशिका बन्थो ।

प्राकृतिक विपद्बाट प्रभावित किसानहरूमा उखु खेती प्रवर्द्धन गर्न र उनीहरूको उत्पादनमा प्राविधिक र बजारीकरण सहयोग उपलब्ध गराउन निजी क्षेत्रसंगको साभेदारी योजना अन्तर्गत महाकाली सुगर मिलसंग साभेदारी भयो ।

२०,०५१

वन विभागसंग समन्वय गरी विद्यालयस्तरीय वृक्षारोपण अभियान मार्फत र विभिन्न ५३ नागरिक समाजका सङ्घसंस्था/सामुदायिक सङ्घसंस्थालाई सहभागी गराई सार्वजनिक क्षेत्र र सामुदायिक वनमा २० फरक प्रजातिका २०,०५१ बिस्वा रोपियो ।

३७३ सङ्कटासन्न परिवारहरूलाई जलवायु उत्थानशील जीविकोपार्जन र कृषि तथा सामग्री सहयोग प्रदान गरियो ।

उद्यम विकास कार्यक्रम
मार्फत ७,५०० साना किसान
तथा उत्पादकहरूका (७५%
महिला) लागि सामूहिक
रोजगारी सिर्जना भयो ।

किसान क्रेडिट कार्ड उपलब्ध
गराउन ४ वटा बैंकहरूसँग
साम्भेदारी र किसान क्रेडिट
कार्ड सेवाबाट १२०० किसान
लाभान्वित ।

कोभिड-१९ को फैलावट न्यून
गर्नका लागि स्वास्थ्य तथा
सरसफाई कायम राख्न ८४००
व्यक्तिलाई स्वास्थ्य तथा सरसफाई
सहायता पाए ।

३१ जना व्यक्तिलाई उनीहरूको
काममा सहायताका लागि प्रतिव्यक्ति

रु. ७,९००

रुपैयाँ सहयोग प्रदान गरियो ।

३,७८७

बाढी प्रभावित मानिसहरूलाई
जीविकोपार्जन, स्वास्थ्य तथा
सरसफाई र नगद हस्तान्तरण
सहायता प्रदान गरिएको ।

जलवायु अनुकूल खेतीमा सहयोग
गर्न २०० भन्दा बढी महिलालाई
पोलिथिन घर, थोपा सिँचाइ,
प्लाष्टिक मल्य र तरकारीको
बिउहरू सहयोग गरिएको ।

महिला सशक्तीकरण
केन्द्र सदस्य र
स्थानीय सरकारका २५
सदस्यहरूलाई जलवायु
परिवर्तनबारे अभिमुखीकरण
गरियो ।

५,१००

सूचना, शिक्षा तथा सञ्चार सामग्रीहरू
प्रयोग गरी सामाजिक सुरक्षा नीति
सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रममार्फत
५१०० मानिसलाई सचेत गराइयो ।

सामुदायिक पूर्वतयारी, शीघ्र प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभ सुदृढीकरण

© श्रीमन्त्रालय / अक्सफोम

कञ्चनपुर र डडेल्धुरा जिल्लामा सामुदायिक पूर्वतयारी, शीघ्र प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभ सुदृढीकरण (SCOPR3) परियोजना सञ्चालनमा रहेको छ । यस परियोजनाले उच्च सङ्कटासन्न क्षेत्रहरूमा दोहोरिरहने विपद्बाट प्रभावित समुदायहरूको विपद् पूर्वतयारी, प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभका लागि सुदृढ क्षमता रहेको र स्थानीय निकायहरूसँग

सहकार्य गरी राहत तथा पुनर्लाभका प्रयासहरूमा सहअगुवाको भूमिका खेल्न राम्रोसँग तयार रहेको सुनिश्चित गर्न कार्य गर्दछ । यस परियोजनाको समग्र उद्देश्य भनेको विपद्को जोखिममा रहेका समुदायहरूमा सङ्कटासन्नता र विपद्को प्रभाव कम गर्नु रहेको छ ।

“

परियोजनाले लक्षित समुदायहरूको क्षमता र नेतृत्व विकास गराउने, सबैभन्दा सङ्कटासन्न वर्गको जीविकोपार्जन सुदृढीकरण तथा संरक्षण गर्ने र स्थानीय मानवीय कार्यमा नेतृत्व क्षमता सुदृढ बनाउन व्यवस्थित रूपमा ज्ञान बाँड्ने लक्ष्य राखेको छ ।

यस परियोजनाले लक्षित समुदायहरूको क्षमता र नेतृत्व विकास गराउने, सबैभन्दा सङ्कटासन्न वर्गको जीविकोपार्जन सुदृढीकरण तथा संरक्षण गर्ने र स्थानीय मानवीय कार्यमा नेतृत्व क्षमता सुदृढ बनाउन व्यवस्थित रूपमा ज्ञान बाँड्ने लक्ष्य राखेको छ । यी परिणामहरू हासिल गर्न यस परियोजनाले अग्रपंक्तिका सङ्घसंस्थाहरूको (सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिहरूको) आआफ्नो इलाकामा विपद् पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यमा सहअगुवाको भूमिका निर्वाह गर्न सक्ने क्षमता विकास तथा सुदृढीकरणमा सहयोग गर्दछ ।

नेपालको अन्तिम गाउँ

कुतियाकवर दुई ठूला नदीहरू महाकाली र जोगबुडाले घेरिएको नदी टापु हो । यहाँ मनसुनमा सामान्य बाढी र डुबान एक नियमित परिघटना हो । तर, सन् २०२१ को अक्टोबरमा कयौँ दिनसम्म लगातार परेको वर्षाका कारण कुतियाकवार निकै ठूलो बाढीले डुबानमा परेको थियो, जुन बाढी स्थानीयहरूको भनाइअनुसार सन् १९६५ मा आएको सबभन्दा ठूलो बाढी जत्रै थियो ।

“मलाई दिउँसो करिब १२ बजे बाढीको बारेमा सचेत गराइएको थियो । म आफ्नो ओछ्यानबाट बाहिर निस्कँदा यो पहिले नै घुँडासम्म आउने भइसकेको थियो । मेरो मुटु डरले काँप्यो । मेरो एकजना आफन्त सहयोग गर्न आए र मेरो ससुरालाई सुरक्षित स्थानमा पुऱ्याए । मैले छोरीलाई काँधमा बोकेर सासुलाई जोऱ्याउँदै सुरक्षित ठाउँमा पुऱ्याउनुपऱ्यो । मलाई हामी सबै अब मछौँ भन्ने लागेको थियो, सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति सदस्य बसन्ती सुनारले यो घटना सम्झँदै बताइन् ।

कुतियाकवार मानिसहरूको बाक्लो बस्ती भएको समुदाय हो । यहाँमा मानिसहरूबीच खास बन्धन रहेको छ । बाढीको समयमा एकअर्कालाई गरिने सहयोग कार्यले उनीहरूको सम्बन्धलाई भन दरिलो बनाएको छ । गाउँलेहरूले आफ्नो जग्गा जमिन चिन्ह लगाएर छुट्याउन प्रयोग गर्ने हरियो तार

जालीबाट बनाइएको बारको अर्को छेउमा छिमेकी राष्ट्र भारत रहेको छ । तसर्थ, नेपालको सुदूरपश्चिम प्रदेशको कञ्चनपुर जिल्लाको दोधारा-चादनी नगरपालिकामा रहेको यस सुन्दर समुदायलाई प्रायः नेपालको अन्तिम गाउँ भनिन्छ ।

उद्धारको कार्य

सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति अन्तर्गतको खोज तथा उद्धार कार्यदलका सदस्यहरूले (जसले सामुदायिक पूर्वतयारी, शीघ्र प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभ सुदृढीकरण/एसिया सामुदायिक विपद् पूर्वतयारी

तथा रूपान्तरण कार्यक्रमबाट तालिम पाएका थिए, जुन कार्यक्रमलाई निड्स नेपाल र अक्सफाम नेपालले कार्यान्वयन गरेका थिए) आफ्नो समुदायमा उपलब्ध रहेको काठको डुङ्गाको सहायताले बाढीमा फसेकाहरूलाई उद्धार गरेका थिए। पछि, नगरपालिकाको डुङ्गा पनि गाउँमा पुग्न सक्यो (सुरूमा पानीको उच्च सतहका कारण जान सकेको थिएन) र उनीहरूले गाउँबाट सबैलाई सुरक्षित बाहिर ल्याउन सके।

“जब म भाग्दै थिएँ, केही क्षण त बाढीमा डुबें। सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिका तालिमप्राप्त युवाहरूले मलाई बचाए, उनीहरूले मलाई बोकेर डुङ्गामा राखे। मेरो उद्धार गरी सुरक्षित स्थानमा पुऱ्याएपछि मेरो आँखाबाट आँशु झरे। स्थानीय निवासी सेतु देवीले सानो स्वरमा घटनाबारे बताइन्।

“बिहानको ४ बजे पानीको सतह मेरो छातीसम्म छुने भइसकेको थियो, तैपनि म एकलै गाउँको अन्तिम घरसम्म कोही फसेको वा उद्धारको खाँचो छ भनी

हेर्न गएँ। त्यहाँ छोराछोरीसहित केही परिवारहरू थिए, अनि मैले यो ठाउँ सुरक्षित छैन, मेरो साथ लागेर निस्कन उनीहरूलाई भनँ,” सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति अध्यक्ष टेकबहादुरले बताए।

गाउँबाट सबैलाई बाहिर ल्याइसकेपछि गाउँलेहरूलाई गाउँबाट करिब ४ किलोमिटर टाढा रहेको अम्बिका उच्च माध्यमिक विद्यालयमा लगेर राखियो। उनीहरू त्यहाँ करिब एक साता बसे भने गाउँका ज्येष्ठ नागरिकहरू करिब १५ दिन बसे। उनीहरूसँग कपडा र पिउने स्वच्छ पानी नभएकाले आधारभूत कुराहरूका लागि छिमेकी गाउँको भर पर्नुपरेको थियो। आफूसँग भएको धेरैजसो खाद्यान्न नष्ट भएकाले मानिसहरू भोकभोकै बस्नुपरेको अवस्था थियो र उनीहरू हताश देखिन्थे।

पानीको सतह घटे पनि सबै कुरा नष्ट भएकोले गाउँ फर्कन असम्भव थियो र बाढीले बगाएर ल्याएको काठ दाउरा र अन्य फोहोर वस्तुले अधिकांश क्षेत्र ढाकेको थियो। त्यसमाथि सर्पहरूले टोक्न सक्ने ठूलो जोखिम थियो।

सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति र बाढीको समयमा उनीहरूको भूमिका

अक्सफाम र राष्ट्रिय वातावरण तथा समविकास समाज/नीड्स नेपाल (अक्सफामको साभेदार संस्था) साभेदारी परियोजनाबाट तालिम पाएका सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति सदस्यहरूले आपत्कालीन सुरक्षित बहिर्गमनका लागि सचेत गराउने साइरन मार्फत त्यहाँका बासिन्दाहरूलाई सचेत गराए । बाढीबारे सूचित गर्न फोन गरेर र नजिक भएकाहरूलाई चेतावनीयुक्त ठूलो स्वरले कराउँदै सुरक्षित निस्कन भनिएको थियो ।

सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति स्थानीय स्वयंसेवी समूह हो जुन अक्सफाम/अक्सफाम र राष्ट्रिय वातावरण तथा समविकास समाजद्वारा सञ्चालित सामुदायिक पूर्वतयारी, शीघ्र प्रतिकार्य तथा पुनर्लाभ परियोजना अन्तर्गत गठन गरिएको हो । यस समूहमा महिला र पुरुष गरी १३ जना सदस्य हुन्छन् । उनीहरूलाई जुनसुकै सङ्कटको प्रतिकार्य गर्न र विपद्को समयमा गाउँमा खोज तथा उद्धार कार्यमा सक्रिय रूपमा सहभागी हुनसक्ने गरी तालिम दिइएको छ ।

“यी तालिम नपाएको भए त मानिसले ज्यान गुमाउने थिए र दुर्घटना टार्न सकिने थिएन”, बसन्तीले बताइन् ।

बाढीपछिको सहायता

बाढी पछि, अक्सफामले तत्कालै बाढी प्रभावितहरूलाई न्यानो कम्बल, तन्ना, म्याट, टेन्ट, पानी शुद्ध पार्ने औषधि, भुल, सरसफाइ सामग्री र महिनावारी सरसफाइका लागि चाहिने सामग्रीहरू जस्ता महत्वपूर्ण वस्तुहरू उपलब्ध गराएर सहयोग गर्‍यो । अक्सफामले नेपाली रुपैयाँ सात देखि आठ हजारसम्मको वस्तु भौचर समेत प्रदान गरेर बाढी प्रभावितहरूलाई सहयोग गर्‍यो । बाढी प्रभावितहरूले यो भौचरलाई खाद्यान्न, औषधि, कपडा, बिउ, मल र चाहिएका अन्य चीजहरू किन्न प्रयोग गरे । बाढीबाट घर भत्किएका कुटियाकवारका परिवारलाई

अक्सफामले १५ हजार रुपैयाँ बराबरको नगद भौचर सहायता उपलब्ध गरायो ।

“बाढीले गाउँका शौचालय पनि भत्काइदियो । त्यसकारण हामी खेत र नदी किनारमा जान्थ्यौं जुन विशेष गरी रातको समयमा धेरै डरमर्दो हुन्थ्यो । खुला दिसापिसाबले पनि प्रदूषण र अस्वच्छ वातावरण निम्त्यायो । यसबाहेक, हामी जनावरले आक्रमण गर्ने डर हुन्थ्यो, र हामी लैङ्गिक हिंसाको सम्भावित जोखिममा पनि थियौं । बाढी पछि अक्सफामले हामीलाई शौचालयको पुनर्निर्माण गरेर

मद्दत गर्‍यो जसले हाम्रो जीवनलाई सजिलो बनायो,” बसन्तीले आफ्नो घरको परिसर सफा गर्दै बताइन् ।

सामुदायिक पूर्वतयारी, शीघ्र प्रतिकार्य तथा पुनर्लभ परियोजना अन्तर्गत अक्सफामले कुटियाकवार समुदायमा चारवटा माथि उठाएर बनाइएका हाते कलहरू बनायो, किनभने डुबानका बेला नियमित कलहरूको पानीमा बाढी पसेर पिउनका लागि असुरक्षित हुने थियो । अर्को ठूलो क्षति पशु चौपाया थियो, किनभने गाउँलेहरूले आफ्नो पशु चौपायाको बीमा गरेका थिएनन् । अक्सफामले समुदायका सदस्यहरूलाई आफ्नो पशु चौपायाको बीमा गराउन सहयोग गर्‍यो, ताकि भविष्यमा यस्तै घटना भएमा क्षतिपूर्ति दाबी गर्न सकियोस् । गाउँको जीविकोपार्जनको प्रमुख स्रोत कृषि भएकोले र बाढीले उनीहरूको अधिकांश खाद्यान्न बाली नष्ट गरेको हुनाले अक्सफामले गाउँलाई जीविकोपार्जनका लागि सहयोग उपलब्ध गराएको थियो । अक्सफामले उनीहरू प्रत्येकलाई ०.१३३७ हेक्टर जमिनमा उखु खेती गर्न मद्दत गर्‍यो । उनीहरूले सो जग्गाबाट उत्पादन हुने उखुलाई उखु मिल कारखानामा बेच्छन् ।

स्थानीय बिउप्रणाली सुधार परियोजना

स्थानीय बिउप्रणाली सुधार कार्यक्रमले जैविक विविधता र स्थानीय बिउ प्रणालीलाई खतरामा पार्ने जलवायु परिवर्तनको असरलाई सम्बोधन गर्दछ । स्थानीय स्तरमा पाइने बिउहरूबाट जलवायु परिवर्तनको नयाँ परिदृश्यसँग जुध्न सक्ने बाली प्रजातिहरू विकास गर्न कठिन हुँदै गएको छ । यो परियोजना सिडाको आर्थिक सहयोग र अक्सफाम नोभिबको प्राविधिक सहयोगमा अक्सफाम नेपाल र यसको साझेदार गैर सरकारी संस्था लीबर्डले सञ्चालन गरिरहेका छन् । स्थानीय बिउप्रणाली सुधार कार्यक्रम स्थानीय आदिवासी र साना कृषकहरूको अधिकार र प्राविधिक क्षमतालाई कायम राख्न र सम्बन्धित स्थानीयदेखि विश्वव्यापी नीति र संस्थाहरूलाई जीविकोपार्जनका मुख्य विषयवस्तु समेट्न प्रेरित गर्ने उद्देश्यले सुरुवात गरिएको

हो । कार्यक्रमको सहयोगमा स्थानीय र कृषक समुदायहरूले खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन र विपद् व्यवस्थापनका लागि बाली आनुवंशिक स्रोतहरूमा पहुँच निर्माण गरी दिगो उपयोग गर्न र सुरक्षित राख्न सक्षम हुन्छन् ।

यो परियोजना डोटी, डडेल्धुरा, कैलाली र कञ्चनपुर जिल्लामा सञ्चालित छ । लीबर्डले सहभागितामूलक बाली प्रजननसम्बन्धी कृषक पाठशालालाई संस्थागत गर्न र कृषि जैविकविविधताको प्रवर्द्धनमा संयुक्त रूपमा काम गर्न र जलवायु परिवर्तन अनुकूल कृषिलाई कृषक पाठशाला क्षेत्रसँग एकीकृत गर्न सुदुरपश्चिम प्रदेशको भूमि व्यवस्था, कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयसँग समझदारी पत्रमा हस्ताक्षर गरेको छ ।

“

स्थानीय बिउप्रणाली सुधार कार्यक्रम
स्थानीय आदिवासी र साना कृषकहरूको
अधिकार र प्राविधिक क्षमतालाई
कायम राख्न र सम्बन्धित स्थानीयदेखि
विश्वव्यापी नीति र संस्थाहरूलाई
जीविकोपार्जनका मुख्य विषयवस्तु
समेट्न प्रेरित गर्ने उद्देश्यले सुरुवात
गरिएको हो ।

नेपालको दिगो विकास लक्ष्य नीति समन्वय विज्ञ समूह : दिगो विकास लक्ष्य २ र दिगो विकासका अन्य लक्ष्यहरूबीच अन्तरसम्बन्धलाई मूर्त रूप दिने सहकार्य

अक्सफाम नेपाल र लीबर्डले एक विज्ञ समूह 'नेपाल कृषि जैविक विविधता समाज' गठन गरेको छ । यस समूहले साना किसान, कृषि जैविक विविधता, विभिन्न दिगो विकास लक्ष्यहरू (जस्तै खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, जलवायु उत्थानशीलता आदि) र जीविकोपार्जन लाभहरू हासिल गर्ने ठोस मार्गहरूबीच रहने महत्वपूर्ण सम्बन्धलाई प्रतिबिम्बित गर्ने एकीकृत र समन्वयात्मक नीतिहरू विकासमा योगदान पुऱ्याउँछ । नेपाल कृषि जैविक विविधता समाजको स्थापना कृषि जैविक विविधताको दिगो उपयोग र कृषि जैविक विविधता, पोषण, स्वास्थ्य, र जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी नयाँ नीति प्रक्रियाहरू बीच नीतिगत समन्वयबारे सचेतना अभिवृद्धि गर्न कार्य गर्ने उद्देश्यले गरिएको हो । नेपाल कृषि जैविक विविधता समाजका विज्ञ सदस्यहरू कृषि

जैविक विविधता, जलवायु परिवर्तन र पोषण सम्बन्धी विद्यमान नीतिहरूबीचको अन्तरसम्बन्धको अध्ययनमा संलग्न थिए र सो अध्ययनले जलवायु परिवर्तन र पोषणसँग सम्बन्धित नीतिहरूले कृषि जैविक विविधतालाई सम्भावित समाधानका रूपमा स्पष्ट रूपमा मान्यता नदिएको देखायो । यस दस्तावेजले खाद्यान्नमा आधारित पोषण र जलवायु उत्थानशीलताका लागि साना किसान र कृषि जैविक विविधताबारे महत्वबारे सचेतना जगाउन र बुझाइ विकास गर्न बहुक्षेत्रगत-बहुपक्षीय पद्धतिबारे छलफल गर्ने मञ्च सिर्जना गर्न एउटा आधाररेखाको रूपमा काम गर्ने अपेक्षा गरिएको छ । यस विज्ञ समूहका सदस्यहरूले संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय खाद्य प्रणाली शिखर सम्मेलन वि.सं. २०७८ का लागि राष्ट्रिय र प्रादेशिक प्रारम्भिक छलफलका केही सत्रहरूमा

सक्रिय सहभागिता जनाउँदै ती सत्रहरूको सहजीकरण गरेका थिए, जहाँ कृषि जैविक विविधताको महत्व, खाद्य सुरक्षामा यसको योगदान र स्थानीय खाद्य प्रणालीमा यसको महत्वबारे प्रकाश पारिएको थियो । विभिन्न ज्ञानमूलक सामग्री तयार गरी व्यापक रूपमा गरिएको प्रचारप्रसारले कृषि जैविक विविधता, पोषण, र जलवायु उत्थानशीलता बीचको अन्तरसम्बन्धबारे ज्ञान बढाएको छ । साना किसानहरूको खाद्यान्न र कृषिका लागि बाली आनुवंशिक स्रोतहरू व्यवस्थापनसम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धिमा सहयोग पुऱ्याउन सहभागितामूलक बाली प्रजननमा आधारित कृषक पाठशालाको महत्वमाथि प्रकाश पार्न एउटा यात्रा सेमिनार आयोजना गरिएको थियो ।

जैविक कृषि विविधता मेला आयोजना मार्फत कृषि जैविक विविधताको प्रवर्द्धन

स्थानीय बिउ प्रणाली सुधार सम्बन्धी न्यूजलेटर ब्लगबाट साभार, अप्रिल २०२२, नेपाली संस्करण, लीबर्डका सरोज पन्तद्वारा लिखित

यदि तपाईं विविध जातका स्थानीय बिउहरू भएको ठाउँमा हुनुहुन्छ र आफ्नो बिउहरू छनौट र विनिमय गर्ने मौका पाउनु भएको छ भने तपाईं पक्कै पनि कृषि जैविक विविधता मेलामा रहेको हुनुपर्छ ।

यो बहुसांस्कृतिक समुदाय, विभिन्न बाली वर्गका विविध जातका बिउ, स्थानीय खाद्य बालीबाट तयार पारिएका खाद्य परिकार र विविध उत्पादनहरूको प्रदर्शन र अवलोकन गर्ने दिन हो । यस प्रकारका मेलाले बिउहरूको विनिमय र उपेक्षित तथा कम उपयोग गरिएका जातका बालीहरूको परम्परागत ज्ञानलाई प्रवर्द्धन गर्दछ । यी मेलाहरूले सांस्कृतिक नृत्य र परम्परागत सङ्गीतको माध्यमबाट जातीय संस्कृतिको समृद्ध अवस्थालाई पनि देखाउँछन् । यो बिउहरूको संरक्षण गर्ने किसानको सम्मान गर्ने दिन पनि हो : कृषि जैविक विविधताको संरक्षण र प्रवर्द्धनमा किसान र समुदायको योगदानलाई स्वीकार्ने दिन पनि हो ।

कृषि जैविक विविधता मेलाको उद्देश्य भनेको स्थानीय बाली प्रजातिका आनुवंशिक स्रोतहरूको महत्व र मूल्यबारे विभिन्न सरोकारवालाहरूबीच चेतना र चासो जगाउनु हो । यस लेखले २०२२ मार्च २१ र २७ मा क्रमशः कैलाली र कञ्चनपुरमा आयोजित दुई वटा कृषि जैविक विविधता मेलाको गतिविधिलाई भल्काउँछ ।

कञ्चनपुरमा कुल ६५० जनाले मेलामा अवलोकन गरेका थिए जसमा अधिकांश महिला सहभागी थिए । अनमोल कृषि सहकारी लिमिटेडद्वारा सञ्चालित

अनमोल सामुदायिक बिउ बैंकसंगको सहकार्यमा लीबर्ड र अक्सफामले आयोजना गरेका थिए, यस मेला आयोजनामा लालभाडी गाउँपालिका र अन्य स्थानीय सरकारी निकायको सहयोग थियो । कृषि जैविक विविधता मेलामा ४० भन्दा बढी विभिन्न बाली प्रजातिहरू प्रदर्शनमा राखिएको थियो र यसमध्ये अनमोल सामुदायिक बिउ बैंकको कृषि जैविक विविधता बाली सूचीमा १५ वटा बालीका प्रजातिहरूलाई नयाँ भनी रेकर्ड गरिएको थियो ।

सोह्र कृषक पाठशाला समूहले कृषि जैविक विविधता मेलामा सहभागी भएर आफ्नो उत्पादन र परम्परा प्रदर्शन गरेका थिए । तीमध्ये स्थानीय बिउ सङ्ख्या, खाद्य परिकार, सांस्कृतिक नृत्य र परम्परागत पोशाकको आधारमा समितिले तीन कृषक पाठशाला समूहलाई विजेताको रूपमा छनोट गरेको थियो । ती तीन विजेता कृषक पाठशाला समूहलाई नगद पुरस्कार प्रदान गरिएको थियो ।

यस कार्यक्रमको अध्यक्षता सहकारीका अध्यक्षले गरेका थिए । कृषि जैविक विविधता मेलामा प्रदेशका अर्थमन्त्री प्रमुख अतिथि रहेका थिए । कार्यक्रममा नगरपालिकाका अध्यक्ष, कृषि ज्ञान केन्द्रका प्रमुख तथा विकास साभेदारका प्रतिनिधि, सञ्चारमाध्यम र स्थानीय

नेतृत्वहरूको सहभागिता रहेको थियो । कार्यक्रममा अर्थमन्त्रीले उपेक्षित तथा कम उपयोग गरिएका बाली प्रजातिको ज्ञान तथा मूल्यबारे बताउन कृषि जैविक विविधता मेला उत्कृष्ट माध्यम रहेको बताउँदै उपेक्षित तथा कम उपयोग गरिएका बाली प्रजातिको संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि अनमोल सामुदायिक बिउ बैंकलाई २० लाख रुपैयाँ उपलब्ध गराउने प्रतिबद्धता व्यक्त गरे ।

कैलालीमा आयोजित कृषि जैविक विविधता मेलामा ४६७ जना सहभागी थिए जसमा ७० प्रतिशत महिला थिए । जनवातावरण बहुउद्देश्यीय सहकारीले लीबर्ड, कैलारी गाउँपालिका, कृषक पाठशाला समूहका सदस्य र सम्बन्धित स्थानीय सरकारी निकायहरूको सहयोगमा मेला आयोजना गरेको थियो । कैलाली गाउँपालिकाले कृषि जैविक विविधता मेला आयोजनाका लागि सहयोग स्वरूप एक लाख रुपैयाँ उपलब्ध गराएको थियो ।

सबै गरेर १४ कृषक पाठशाला समूहहरूले ५३ फरक बाली जातका ९४ प्रजाति प्रदर्शनमा राखेका थिए जसमा १० अन्न, ८ दाल गेडागुडी, २० तरकारी, ८ मसला र ७ फलफूल थिए । यसले सो क्षेत्र उच्च कृषि जैविक विविधताले समृद्ध रहेको देखायो । सृजनशील कृषक पाठशालाले कक्षमा सबैभन्दा बढी बाली प्रजातिका आनुवंशिक स्रोत प्रदर्शन गरी प्रथम

पुरस्कार जित्यो, यसले कुल ३१ बालीको ७६ प्रजाति प्रस्तुत गरेको थियो ।

कार्यक्रममा प्रमुख स्थानीय अधिकारीहरू उपस्थित थिए । कार्यक्रमको अध्यक्षता गरेकी सहकारी अध्यक्षले गीतादेवी चौधरीले भनिनु, “यस प्रदर्शनी मञ्चले हामीलाई दुर्लभ र लोपोन्मुख जात र प्रजातिहरू सङ्कलन गर्न मद्दत गरेको छ, र हाम्रो सामुदायिक बिउ बैंकले यी विभिन्न जात र प्रजातिको संरक्षणका लागि किसानहरूसँग निरन्तर सहकार्य गरिरहनेछ । अबदेखि वर्षमा एक पटक यस प्रकारको मेला आयोजना गर्ने आर्थिक सहयोग जुटाउन अन्य सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गर्नेछु ।”

दुबै ठाउँका मेलामा सांस्कृतिक पोशाक र नृत्य प्रदर्शन गर्नुका साथै स्थानीय परिकारहरूको विशेष स्वाद प्रस्तुत गरिएको थियो । कार्यक्रममा कृषि जैविक विविधता संरक्षण र प्रवर्द्धनसम्बन्धी जानकारीमूलक सामग्री, पोस्टर र पर्चाहरू प्रदर्शनमा राखिएको थियो ।

कैलालीबाट उपेक्षित तथा कम उपयोग गरिएका बाली प्रजातिसम्बन्धी कृषक पाठशाला सहजकर्ता नैना चौधरीले आफ्नो विचार यसरी बताएन्, “म धेरै खुसी छु, र मैले मेरो कृषक पाठशालाबाट अगुवाको रूपमा प्रतिनिधित्व गर्ने मौका पाएँ । केही स्थानीय लोपोन्मुख प्रजातिहरूको बारेमा मैले पहिले सुनेको थिइनँ । यस

प्रकारको अवसरले हामीलाई छिमेकी गाउँहरूमा उपलब्ध बिउहरूबारे थाहा पाउन र विनिमय गर्न मद्दत गर्नेछ । मैले यस मेलाबाट सिकेका ज्ञान अन्य कृषक पाठशाला सहभागीहरूसँग बाँड्नेछु ।”

मेला दिनको अन्त्यमा कैलाली र कञ्चनपुरका स्थानीय सरकार र सम्बन्धित सरोकारवालाहरूले स्थानीय बाली, प्रजातिहरूको संरक्षणमा स्थानीय बिउप्रणाली सुधार परियोजनाले गरेको संयुक्त प्रयासको प्रशंसा गरे र निकट भविष्यमा यस प्रकारको कृषि जैविक विविधता मेला आयोजनामा सहयोग गर्ने प्रतिबद्धता व्यक्त गरे ।

कृषि जैविक विविधता मेलाका नतिजाहरू :

कैलालीमा जनवातावरण बहुउद्देश्यीय संस्थाले स्थानीय बाली प्रजातिको घट्दो अवस्थालाई सम्बोधन गर्न सामुदायिक बिउ बैंक स्थापना गर्नेछ । सङ्कलन गरिएको बिउ सामुदायिक बिउ बैंकमा भण्डारण गरिनेछ । त्यसै गरी, कञ्चनपुरको अनमोल सामुदायिक बिउ बैंकले प्रदर्शनीका लागि १५ नयाँ बिउ प्राप्त गरेको छ । कृषि जैविक विविधता मेलाहरूले धेरै अन्य स्थानीय संस्थाहरू र कृषक पाठशाला समूहहरूलाई उपेक्षित तथा कम प्रयोग गरिएका बाली प्रजातिहरूको प्रवर्द्धन र संरक्षण गर्न प्रेरित गरेको छ ।

परियोजनाहरू

उद्यम विकास परियोजना

अक्सफामले वि.सं. २०६७ देखि निजी क्षेत्र, सहकारी र गैरसरकारी संस्थाहरूसँगको सहलगानी साभेदारी मार्फत उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै आएको छ । हालको पोर्टफोलियोमा मह, हस्तकला र उन्नत बिउहरू गरी तीनवटा उद्यम समावेश छन् । उद्यम विकास कार्यक्रमले विकासोन्मुख देशहरूमा साना र मझौला उद्यमहरूलाई दिगो र प्रभावकारी व्यवसायहरू निर्माणमा मद्दत गर्नका लागि ऋण,

व्यवसाय अनुदान, व्यवसाय विकास सेवा र सामाजिक अनुदान लगायतको नयाँ सम्मिश्रण उपलब्ध गराएर व्यवसायमा आधारित विकास पद्धति अपनाउँछ ।

परियोजनाले औपचारिक वित्तीय क्षेत्रले ध्यान नदिएको र परम्परागत लगानी समुदायले ज्यादै जोखिमपूर्ण मानेको कृषि क्षेत्रका साना तथा मझौला उद्योगहरूसँग मिलेर काम गर्दछ । अक्सफामले सञ्चालन गरेको

जीविकोपार्जनसम्बन्धी वृहत्तर कार्यक्रमको हिस्साको रूपमा उद्यम विकास कार्यक्रमले अझ व्यापक लैङ्गिक समतामूलक मूल्य शृङ्खला र बजार प्रणालीलाई प्रवर्द्धनमा कार्य गर्दछ । उद्यम विकास कार्यक्रमले सरकार र वित्तीय क्षेत्रलाई आफूले सुरु गरेका कार्य पछ्याएर महिला र ग्रामीण साना तथा मझौला उद्योग क्षेत्रका लागि सहयोग बढाउन प्रेरित गर्ने अपेक्षा राखेको छ ।

मेरो जीवनमा सुधार आएको छ

मैले आफू मानिसका अगाडि आएर बोल्न सक्छु भनेर कल्पना पनि गरेकी थिइनँ। मसँग आत्मविश्वासको कमी थियो र मानिससँग कसरी

बोल्ने भनेर थाहा थिएन। मेरो त्यस्तो ठूलो आयआर्जन पनि थिएन।

पवित्र जनकल्याण सहकारीमा सहभागी भएर अघि बढ्दै जाँदा यसले के गरिरहेको छ र कसरी काम गरिरहेको छ भन्ने बुझें। ठूलो उत्साहका साथ पवित्र जनकल्याण सहकारीको सदस्य भएँ। बिस्तारै कृषक समूह, सहकारी र विभिन्न सञ्जालसँग जोडिन थालें र ती समूहमा बोल्न थालें।

यसक्रममा पवित्र जनकल्याण सहकारीले मलाई बिउ खेती गर्न प्रोत्साहन गर्‍यो र बिउ उत्पादनबारे नियमित प्राविधिक ज्ञान दियो। उद्यम विकास परियोजना मार्फत अक्सफामको सहयोग प्राप्त गर्ने उद्यमहरूमध्ये पवित्र जनकल्याण सहकारी पनि हो। अर्को महत्वपूर्ण कुरा, यस सहकारीले बिना धितो बिउ खेतीका लागि १५००० रुपैयाँ ऋण उपलब्ध गरायो। त्यो पैसा पाएपछि मैले सानो मात्रामा बिउ

खेती गर्न थालें। म महिला कृषक समूहको सक्रिय सदस्य पनि भएँ। त्यो पैसाले मैले बिउ खेती सुरु गरें। अहिले ०.०५ हेक्टर जमिनबाट हिउँद र गर्मी मौसमको बिउ खेती गरेर वार्षिक औसत ३०,०००-४०,००० रुपैयाँ कमाउँछु। बिउको आम्दानीले मैले छोरालाई फार्मसी खोल्न सहयोग गरें। यसबाट हुने नियमित आम्दानीले अरु दुई छोराछोरीलाई राम्रो स्कुल र कलेजमा पठाउन सकेकी छु। मेरो एउटा छोराको स्वास्थ्य पढेर सक्ने लागेको छ र अर्को मेडिकल ल्याब टेक्निसियन पढ्दैछ।

“पाँच वर्ष भयो, अहिले म फरक व्यक्ति बनेको छु : एउटा सशक्त महिला, पवित्र जनकल्याण सहकारीको उपाध्यक्ष, र आफ्नै आयआर्जन स्रोत भएकी र धेरै मानिससँग र समूहमा कुराकानी गर्न मन पराउने एक स्वतन्त्र महिला। मेरो जीवनमा सुधार आएको छ, मेरा छोराछोरी शिक्षित भएका छन् र मैले घर खर्च कसरी जुटाउने होला भनेर चिन्ता लिनु पर्दैन।

आर एण्ड डी इनोभेटिभ सोलुसन्स

“नेपालमा कृषि उद्यमी भएर लगानीका लागि बैंकको विश्वास जित्नु असम्भव छ । तर अक्सफामको ऋण ग्यारेन्टीको सहयोगले आर एण्ड डी इनोभेटिभ सोलुसन्सले धितो मार्फत भए पनि नेपालको सबैभन्दा भरपर्दो बैंक अर्थात् स्ट्याण्डर्ड चार्टर्ड बैंकबाट ५% ब्याजदरमा ऋण प्राप्त गरिरहेको छ ।”

- सुनिता न्हेमाफुकी - अध्यक्ष, आर एण्ड डी इनोभेटिभ सोलुसन प्रा. लि., नेपाल

आर एण्ड डी इनोभेटिभ सोलुसन्स (तरकारी उद्यम) नेपालमा उद्यम विकास कार्यक्रमको स्वीकृत लगानी हो । उद्यम विकास कार्यक्रमले ५०० किसान (६०% महिला) लाई एकीकृत खेती अभ्यासमा सहभागी गराएर तरकारीको सहज आपूर्ति शृङ्खला स्थापना गर्न आर एण्ड डी इनोभेटिभ सोलुसनलाई सहयोग गर्नेछ । बैंकहरूले कृषिमा आधारित व्यवसायमा लगानी गर्न अनिच्छा देखाउँछन् र परियोजनाहरूमा वित्तीय लगानी गर्ने अभ्यासहरू पनि छैनन् । यसअघि आर एण्ड डी इनोभेटिभ सोलुसनले विभिन्न बैंकहरूसँग ऋणका

लागि पटकपटक पहल गरे पनि उनीहरूले ठूलो धितो मागेका थिए । तर उद्यम विकास परियोजनाले निरन्तर वार्ता गरी सहयोग गर्ने बताएपछि स्ट्याण्डर्ड चार्टर्ड बैंकले हालै अक्सफामको ऋण ग्यारेन्टी र आर एण्ड डीको धितोलाई आधार मानेर ५% ब्याज दरमा आर एण्ड डी इनोभेटिभ सोलुसनलाई कृषि ऋण उपलब्ध गराउन सहमत जनायो । अक्सफामको सहयोगबाट यसको विकासले गति लिने र ३ वर्ष भित्र ५०० कृषकहरूसम्म सजिलै पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

“

बैंकहरूले कृषिमा आधारित
व्यवसायमा लगानी गर्न अनिच्छा
देखाउँछन् र परियोजनाहरूमा
वित्तीय लगानी गर्ने अभ्यासहरू पनि
छैनन् ।

लैङ्गिक उत्तरदायी आर्थिक सशक्तीकरण

नेपालको सुदूरपश्चिम प्रदेशका अधिकांश मानिसहरूले जीविकोपार्जनका लागि भारतमा मौसमी वा लामो समयसम्मको आप्रवासी कामदारको रूपमा जाने प्रचलन पछ्याउँदै आएका छन्। लैङ्गिक उत्तरदायी आर्थिक सशक्तीकरण परियोजनाले नेपालमा किसान र मौसमी आप्रवासी कामदारका परिवारहरूको उत्थानशील जीविकोपार्जन, आयआर्जन, खाद्य सुरक्षा र महिला नेतृत्व विकासमा सहयोग पुऱ्याउँछ। अक्सफाम र यसको स्थानीय गैरसरकारी संस्था साभेदार ग्रामीण विकास एवं वातावरण विकास समाज जलवायु परिवर्तन, लैङ्गिक हिंसा, वित्तीय साक्षरताबारे ज्ञान प्रवाहका साथै महिला सशक्तीकरण केन्द्रका सदस्यहरूको नेतृत्व सीप विकास र सरकारी

सेवाहरूमा उनीहरूको पहुँच बढाउन कार्य गर्दछ। महिला सशक्तीकरण केन्द्र स्थानीय महिलाहरूको एक स्वयंसेवी समूह हो र यस समूहका सदस्यहरू नियमित भेला भएर समुदायमा महिलाहरूले सामना गर्नुपरेका साभ्ना समस्याबारे छलफल गर्दछन्। साथै, यसले जलवायु परिवर्तन अनुकूल कृषि र व्यावसायिक तरकारी/बिउको माध्यमबाट आप्रवासी कामदारका परिवारको आयआर्जन वृद्धि गराउन पनि कार्य गर्दछ। साथै यस परियोजनाले आप्रवासी कामदारका लागि लाभ प्रदान गर्न बीमा र तथ्याङ्क व्यवस्थापन क्षेत्रका नीतिहरू सुदृढ बनाउन राष्ट्रिय र प्रादेशिक सरकार हरूसँग पैरवी गर्दछ।

“

लैङ्गिक उत्तरदायी आर्थिक सशक्तीकरण
परियोजनाले नेपालमा किसान र मौसमी
आप्रवासी कामदारका परिवारहरूको उत्थानशील
जीविकोपार्जन, आयआर्जन, खाद्य सुरक्षा र महिला
नेतृत्व विकासमा सहयोग पुऱ्याउँछ।

निर्वाहमुखीबाट व्यवसायिक खेतीतर्फ

दशरथचन्द नगरपालिका वडा नं १० तिर्खदेनी गाउँका ३६ वर्षीया पशुपति बुडाल भन्छिन्, “महाकाली नदी किनारमा रहेको तिर्खदेनी दशरथचन्द नगरपालिकाको सबैभन्दा विकट क्षेत्र हो । सिँचाईको अभावमा मानिसहरूले मकै र गहुँ जस्ता निर्वाहमुखी खेती मात्र गरिरहेका छन् । धेरैजसो पुरुष जीविकोपार्जनका लागि मजदुरी गर्न छिमेकी देश भारत जाने गर्छन् ।” पुरुष भारतमा गएर काम गर्दा महिलाहरू घरमै बसेर घरायसी कामको रेखदेख गर्दथे । अधिकांश परिवारको यो दिनचर्या थियो । पुरुषले कमाएको पैसाले परिवार पाल्न र छोराछोरीलाई गुणस्तरीय शिक्षा दिन पुग्दैनथ्यो । गुणस्तरीय जीवन उनीहरूका लागि आकाशको फल थियो । समुदायसँग उर्वर भूमि र कृषि उत्पादन मार्फत आयआर्जन गर्ने जोस भए पनि सिँचाई र जलवायु स्मार्ट उत्पादन प्रविधिको अभावका कारण उनीहरूले आफ्नो प्राकृतिक स्रोतहरूको राम्रोसँग उपयोग गर्न सकेका थिएनन् ।

यी समस्याहरूलाई सम्बोधन गर्न स्थानीय गैरसरकारी संस्था साभेदार ग्रामीण विकास एवं वातावरण विकास समाजले अक्सफामको प्राविधिक सहयोगमा महाकाली नदीको किनारमा बासिन्दाहरूको नदीको पानी उपयोगसम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्न सहयोग

गर्‍यो । लैङ्गिक उत्तरदायी आर्थिक सशक्तीकरण मार्फत महिलाले भोग्नुपरेका समस्यालाई सम्बोधन गरी जलवायु परिवर्तन अनुकूल कृषि उत्पादन प्रविधिमार्फत आम्दानी वृद्धि गर्ने भन्ने उद्देश्यले यस क्षेत्रमा काम गरिरहेको छ ।

अक्सफामले बैतडी जिल्लाको तिर्खदेनी गाउँमा अर्को परियोजनाको समयमा गठित महिला सशक्तीकरणलाई लैङ्गिक उत्तरदायी आर्थिक सशक्तीकरण परियोजनामार्फत निरन्तरता दियो । महिला सशक्तीकरण केन्द्रले हप्तामा २ दिन छलफल गरी आफ्ना स्थानीय समस्याहरू पहिचान गर्ने, ती समस्याहरू विस्तृत रूपमा छलफल गर्ने र समाधानका लागि चाल्नुपर्ने आवश्यक कदम पहिचान गर्ने कार्य गर्छन् । सोहीअनुसार पहिचान गरिएको एउटा मुख्य समस्या भनेको तरकारी उत्पादन र आम्दानी बढाउनका लागि सिँचाइ ढ्याङ्की र तरकारी उत्पादन प्रविधिबारे ज्ञानको कमी थियो ।

यस समस्यालाई सम्बोधन गर्न महिला सशक्तीकरण मञ्चका सदस्यहरू स्थानीय साभेदार र अक्सफामको सहजीकरणमा सरकारी सहयोग प्राप्तिका लागि

कृषि ज्ञान केन्द्रसँग जोडिए । तिर्खदेनीको पञ्चकोटी महिला सशक्तीकरण केन्द्रले सिँचाइ ढ्याङ्की निर्माणका लागि पाँच लाख रुपैयाँ अनुदान प्राप्त गर्न सफल भयो । साथै, अक्सफामले किसानहरूलाई पोली घर, उन्नत बिउ प्रजाति, थोपा सिँचाइ, प्लाष्टिक मल्लको प्रयोग गरी जलवायु स्मार्ट तरकारी उत्पादन गर्ने प्रविधिहरू प्रदान गरी सहयोग गर्‍यो र तिनीहरूलाई तरकारी खेती अभ्यास गर्न उत्प्रेरित गर्‍यो । महिलाहरूले टमाटर, क्याप्सिकम, लौका र आलुको तरकारी खेती गरेका छन् र आफ्नो तरकारीको उत्पादन र बजार मूल्यको पर्खाइमा छन् ।

पशुपति बुडालका श्रीमान् प्रतापसिंह बुडाल पहिले भारतमा काम गर्थे, तर अहिले आफ्नी श्रीमतीसँगै आफ्नै जमिनमा काम गर्न थालेका छन् ।

“

लैङ्गिक उत्तरदायी आर्थिक सशक्तीकरण मार्फत महिलाले भोग्नुपरेका समस्यालाई सम्बोधन गरी जलवायु परिवर्तन अनुकूल कृषि उत्पादन प्रविधिमार्फत आम्दानी वृद्धि गर्ने भन्ने उद्देश्यले यस क्षेत्रमा काम गरिरहेको छ ।

जलवायु उत्थानशील परियोजना

अक्सफाम, स्थानीय गैरसरकारी संस्था साभेदारहरू ग्रामीण विकास केन्द्र, कोशी पीडित समाज र राष्ट्रिय गैसस हिमालयन संरक्षण समुह जलवायु परिवर्तनका मुद्दामा नागरिक समाजका सङ्घसंस्था/सामुदायिक सङ्घसंस्थाको क्षमता विकास र अभिवृद्धि गर्ने तथा यी संस्थाहरू प्रमुख विकास साभेदारको रूपमा कार्य गर्ने अनुकूल वातावरण सिर्जना गर्न पैरवीमार्फत स्थानीय सरकार सँग मिलेर काम गर्ने उद्देश्यका साथ जलवायु उत्थानशील कार्यक्रम परियोजना सञ्चालन गरिरहेका छन् । यो परियोजनामा युरोपेली संघको आर्थिक सहयोग रहेको छ ।

परियोजनाले नागरिक समाजका सङ्घसंस्थालाई सुदृढ गरी, स्थानीय सरकारको जवाफदेहिता

सुनिश्चित गरी र समावेशी र जलवायु-संवेदनशील कार्यहरूका साभेदारीलाई सबल बनाई जलवायु सुशासन सुधार गर्दछ । अक्सफाम र साभेदार गैरसरकारी संस्थाहरूले समुदायमा जलवायु परिवर्तनका प्रभावबारे विस्तृत ज्ञान प्रवाह र जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी हालका नीतिहरूबारे जानकारी गराउन सरकार र नागरिक समाजका सङ्घसंस्थाहरूसँग काम गराउदछ । त्यसैगरी, महिला, युवा, सीमान्तकृत समूह, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, मानवअधिकार रक्षक र विशेषगरी नदी जलाधार अन्तर्गत माथिल्लो र तल्लो प्रवाह क्षेत्रमा बसोबास गर्ने समुदायका सङ्घटन समूहहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्छ ।

“

परियोजनाले नागरिक समाजका सङ्घसंस्थालाई सुदृढ गरी, स्थानीय सरकारको जवाफदेहिता सुनिश्चित गरी र समावेशी र जलवायु-संवेदनशील कार्यहरूका साभेदारीलाई सबल बनाई जलवायु सुशासन सुधार गर्दछ ।

हरित भविष्यतर्फ

चन्द्रपुर नगरपालिकाको वाग्मती नदी किनारमा रहेको नुन्थर क्षेत्र रौतहट र छिमेकी जिल्लाका स्थानीयको मनपर्ने पिकनिक स्थल हो । तर पर्यटकको चाप बढेसँगै यहाँ एक पटक प्रयोग गरेर फालिने प्लाष्टिकको प्रयोग पनि बढ्दै गएको छ । नुन्थर पर्यटकीय क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्ने प्रगतिशील महिला सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहका सदस्यहरू धेरै स्थानीय महिलाहरूलाई आयआर्जनका स्रोत प्रदान गरिरहेको यस क्षेत्रको दिगोपनबारे चिन्तित थिए । तसर्थ, यस वन उपभोक्ता समूहका सदस्यहरूले अक्सफाम र यसका साभेदारहरूसँग सहकार्य गरी एकल प्रयोगको प्लास्टिक वस्तुहरू प्रतिस्थापन गर्न साल रुखको पातबाट बन्ने र सहजै कुहिने दुनाटपरी उत्पादन गर्ने निर्णय गरे । दुनाटपरी उद्योगमा गरिब आर्थिक पृष्ठभूमिका १७ जना महिला सहभागी थिए, जसको आम्दानीको प्रमुख स्रोत दाउरा बेच्नु थियो । यूरोपेली संघ को सहआर्थिक

सहयोग रहेको जलवायु उत्थानशील परियोजना अन्तर्गत अकस्फाम र ग्रामिण विकास केन्द्रले सजिलै कुहिने साल का पातहरू लाई तीन फरक आकारमा दुनाटपरी बनाउन सक्ने मेसिन उपलब्ध गरायो । मेसिनसँगै ती महिलाहरूलाई सालको पात टिप्ने, सुकाउने, बुन्ने, दुना टपरी बनाउने र मेसिन चलाउने सीपसम्बन्धी प्राविधिक तालिम पनि प्रदान गरियो । सामुदायिक वनमा सालका रुखहरू धेरै भएकोले दुनाटपरी बनाउन आवश्यक कच्चा पदार्थ सालको पात सजिलै उपलब्ध हुन्छ । साल पातबाट बनेका दुनाटपरीले वनमा पर्ने चाप घटाउने, वनमा आश्रित मानिसलाई वैकल्पिक जीविकोपार्जनका विकल्पहरू उपलब्ध गराउने र प्लाष्टिकबाट हुने प्रदूषण घटाउन सहयोगी रहेको सजिलै कुहिने दुनाटपरी प्रवर्द्धन गर्ने जस्ता धेरै फाइदाहरू प्रदान गर्दछ । आम्दानीको थप स्रोत उपलब्ध गराउनुका साथै वातावरणलाई पनि फाइदा पुग्ने नयाँ उद्यम सुरु गर्नेबारे उनीहरू उत्साहित देखिन्छन् ।

नवप्रवर्तनहरू

किसान क्रेडिट कार्ड

साना किसानका लागि वित्तीय पहुँच एउटा सबैभन्दा ठूलो बाधाको रूपमा रहेको छ । यो समस्यालाई सम्बोधन गर्न अक्सफाम नेपालले आर एण्ड डी इनोभेसन सोलुसन प्रा.लि.सँग साझेदारी गरी साना किसानहरू विशेष गरी महिला किसानहरूको वित्त र अन्य वित्तीय सेवाहरूमा पहुँच बढाउने सेवा प्रणालीहरू विकास गर्‍यो । आर एण्ड डीले यस प्रक्रियालाई सहज बनाउन विभिन्न वाणिज्य बैंकहरूसँग साझेदारी गरी विभिन्न मोडेलहरूमा काम गर्‍यो । यसको पछिल्लो प्रयासस्वरूप प्रविधि सेवा प्रदायक, वित्तीय संस्था र स्थानीय सरकारी

निकायहरूसँगको सहकार्यमा किसान क्रेडिट कार्ड सुरु गरियो ।

यस प्रणाली मार्फत बैंकले कृषकहरूलाई चेक उपलब्ध गराउनुको सट्टा ग्राहकको विवरण भएको क्यूआर कोड भएको कार्ड दिन्छ, जसले डिजिटल भुक्तानीको साधनको रूपमा काम गर्दछ । यस कार्डमा पहिल्यै ब्याज अनुदान भएको दुई लाख रुपैयाँदेखि १० लाख रुपैयाँसम्मको ऋण रकम निर्धारण (top up) गरिएको हुन्छ । ब्यापारीले बैंकले उपलब्ध गराएको मोबाइल एप्लिकेसन प्रयोग गरी पाउनुपर्ने रकमको सुचना बैंकलाई दिन्छ । व्यापारीको बैंक खातामा रकम जम्मा हुन्छ र कार्डको स्वामित्व भएको व्यक्तिको बैंक खाताबाट रकम भिकिएको हुन्छ । यस कारोबारबाट सिर्जना हुने खरिद विवरण को जानकारी आर एण्ड डी इनोभेतिभम सोलुसनले कार्डको स्वामित्व भएका किसानहरूको

दर्ता गरिएको मोबाइल नम्बरहरूमा एसएमएसबाट सूचनाहरू पठाउँछ । यो सबैका लागि फाइदाको सम्बन्ध हो । ऋणको दुरुपयोग नहुने भएकाले ऋण चुक्ता हुनेमा बैंक विश्वस्त हुन्छ । अर्कोतर्फ किसानले पनि ऋणको दुरुपयोग गर्ने छैनन् ।

अक्सफाम ले यो सोचलाई अभ्यासको रूपमा सुरु गर्न आर एण्ड डी सोलुसन प्रालिलाई सहयोग गर्‍यो र सुरुमा एउटा मात्र बैंक मेगा बैंकले यस पहलमा सहभागी भयो । करिब दुई वर्षपछि कुल चार वटा बैंकहरू यस प्रणालीको हिस्सा बनेका छन् र करिब १२०० नयाँ किसानहरू यस सेवाबाट लाभान्वित भएका छन् । आर एण्ड डी सोलुसन प्रालिले मंसिर २०७९ भित्र बैंक खाता नभएका १० हजार किसानहरूसम्म पुग्ने लक्ष्य राखेको छ र यसमा अधिकांश महिला किसानहरू हुनेछन् ।

स्वचालित गेट भल्म प्रणाली

सामान्यतया ग्रामीण खानेपानी प्रणालीमा खानेपानी आपूर्तिको गेट भल्म खोल्न र बन्द गर्न एकजना व्यक्ति नियुक्त गर्ने गरिन्छ । सो व्यक्तिले वर्षेभरि दैनिक रूपमा हातले नै गेट भल्म खोल्ने र बन्द गर्ने काम गर्नुपर्छ । एकातिर यो कार्य सो व्यक्तिका लागि पट्यारलाग्दो त हुन्छ नै, अर्कोतिर खानेपानी प्रणालीका लागि लागत अप्रभावी पद्धति पनि हो । किनभने दिनहुँ गेट-भल्म खोल्न र बन्द गर्न सो व्यक्तिलाई प्रदान गरिने तलब अर्को थप उत्पादक पक्षमा खर्च गर्न सकिन्छ । यही कुरालाई सम्बोधन गर्न अक्सफामले दिगो खानेपानी आयोजनाका लागि वैकल्पिक व्यवस्थापन मोडेल भएको नवप्रवर्तनीय पद्धति प्रस्तुत गरेको छ । अक्सफामले राष्ट्रिय आविष्कार केन्द्रसँग मिलेर नेपालमा स्वचालित गेट

भल्म निर्माण गरी पानी आपूर्ति सञ्चालनको दक्षता बढाउन कार्य गर्‍यो । टाढाबाट एसएमएस मार्फत चलाउन सकिने गेट भल्म प्रणालीको प्रारम्भिक नमुना प्रयोगशालामा सफलतापूर्वक परीक्षण गरिएको थियो र यो अहिले धादिङ जिल्लाको बेनीघाट रोराङ गाउँपालिकास्थित मफिमटार खानेपानी योजनामा परीक्षण चरणमा छ । यस परीक्षण चरणले स्वचालित गेट भल्मको कार्यक्षमता, उपयुक्तता र प्रभावको विश्लेषण गर्नेछ । यसको लक्ष्य भनेको नेपालभरका खानेपानी आयोजनामा प्रयोग हुँदै आएको परम्परागत तरिकालाई प्रतिस्थापन गर्ने व्यावसायिक उत्पादनमा परिणत गरी खानेपानी प्रणालीको सञ्चालन क्षमता सुधार गर्नु हो ।

“

अक्सफामले राष्ट्रिय आविष्कार केन्द्रसँग मिलेर नेपालमा स्वचालित गेट भल्म निर्माण गरी पानी आपूर्ति सञ्चालनको दक्षता बढाउन कार्य गर्‍यो ।

रोजगारदाताको रूपमा अक्सफामले कार्यसम्पादन व्यवस्थापनका लागि नियमित अर्थपूर्ण वार्तालाप हुनुपर्छ भन्ने मान्यता राख्छ । त्यसैले व्यक्तिगत जीवनीयापन र अक्सफाममा गरिने कामको सारलाई प्रतिबिम्बित गर्ने उद्देश्यले कुरा गरौं फारामलाई निरन्तरता दिइयो ।

हरेक कर्मचारीलाई गुणस्तरीय नतिजाहरू हासिलमा सहयोग गर्न देशअनुरूप साथै पेशागत/व्यवसायिक विकासका आवश्यकता अनुसार नियमित रूपमा सिकाइ र कर्मचारीहरूको विकासमा लगानी गरिन्छ ।

दातृ निकायहरू

- पाउल ड्यु जेन्सेन/ग्रुन्डफोस फाउन्डेसन
- सीडा
- युरोपियन कमिसन
- मागरेट ए कार्गिर फिलान्थ्रोपिज
- किहले फन्ड्स
- अक्सफाम हडकड
- अक्सफाम युएस
- अक्सफाम जीबी

गैरसरकारी संस्था साभेदारहरू

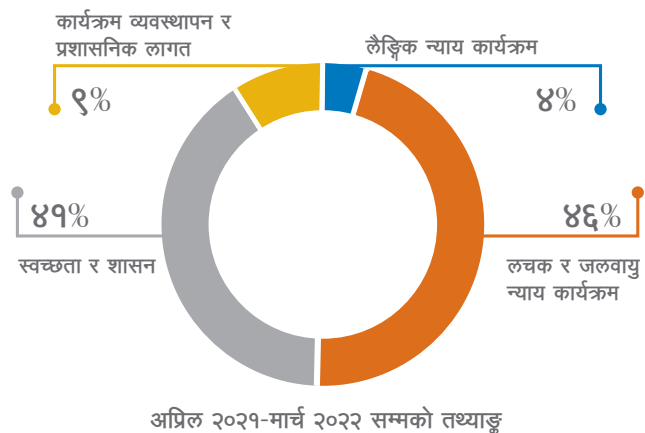
- राष्ट्रिय वातावरण तथा समविकास समाज
- ग्रामीण विकास एवं वातावरण विकास समाज
- ग्रामीण महिला विकास तथा एकता केन्द्र
- लीबर्ड
- सामुदायिक उत्थान पद्धतिका लागि मञ्च नेपाल
- बागमती सेवा समाज नेपाल
- ग्रामीण विकास केन्द्र नेपाल
- कोशी पीडित समाज
- सामुदायिक ग्रामीण विकास समाज
- सीमान्तकृत महिलाका लागि महिला संस्था
- युवालय
- हिमालय कन्जर्भेसन ग्रुप

आर्थिक

कुल बजेट
२.३३ मिलियन
पाउण्ड

खर्च

हार्दिक श्रद्धान्जली

सुबास न्यौपाने

रीता अधिकारी

If you have any concerns or queries regarding safeguarding, please contact the following number 16600150076 or send an email at speakup@oxfam.org.uk

For feedback and complains related to Program, please contact the following numbers—NTC- 9851179358; Ncell- 9801571204

Website: <https://nepal.oxfam.org/>

Facebook: <https://www.facebook.com/OxfamInNepal>

Twitter: <https://twitter.com/oxfaminnepal>

सुरक्षणका सम्बन्धमा यदि तपाईंको कुनै चासो वा जिज्ञासा छन् भने कृपया यस नम्बर १६६००१५००७६ मा सम्पर्क गर्नुहोस् वा इमेल ठेगाना speakup@oxfam.org.uk मा इमेल पठाउनुहोस् ।

कार्यक्रमको सम्बन्धमा कुनै पृष्ठपोषण र गुनासाहरू भएमा कृपया यी नम्बरहरू - नेपाल दुरसंचार ९८५११७९३५८; एनसेल - ९८०१५७१२०४ सम्पर्क गर्नुहोस् ।

Website: <https://nepal.oxfam.org/>

Facebook: <https://www.facebook.com/OxfamInNepal>

Twitter: <https://twitter.com/oxfaminnepal>